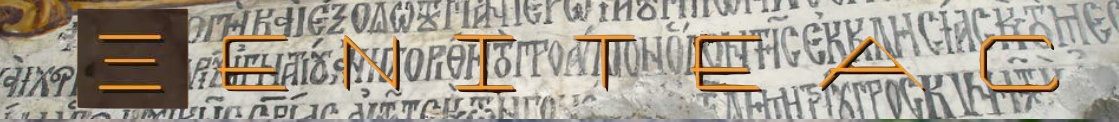

DER GENOZID - DURCH DIE AUGEN VON THEA HALO

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ - ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ THEA HALO

PANAJIA SOUMELA -
UNSERE MUTTER GOTTES

ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ -
Τ'ΕΜΕΤΕΡΟΝ Η ΠΑΝΑΪΑ

Περιοδική Έκδοση της Ένωσης Ποντίων Ελβετίας • Σταυρίτες 2009 • Τεύχος 3
Zeitschrift der Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz • September 2009 • Nr. 3

...Σα ξένα τοπέα λάσκουμαι αμόν σασουρεμένον, τεμόν το σπít' κ' εγνώρσσε εμέν, ν' αιλιέ εμέν τον ξένον...

Εκδότης: Ένωση Ποντίων Ελβετίας

Herausgeber: Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz

Υπεύθυνος Έκδοσης και Ύλης: Γιώργος Νικολαΐδης · **Συνεργάτης αυτού του τεύχους:** Θέα Χάλο

Redaktion: Georg Nikolaidis · **Mitarbeiter der aktuellen Ausgabe:** Thea Halo

Υπεύθυνος Layout: Γιώργος Νικολαΐδης · **Σχεδιασμός Τίτλου:** Γιώργος Μιχαλόπουλος

Zuständig für das Layout: Georg Nikolaidis · **Logo-Design:** Georg Michalopoulos

Υπεύθυνος Εκτύπωσης: Χρήστος Σταυριανίδης

Zuständig für den Druck: Christos Stavriandis

Μεταφράσεις - διορθώσεις: Γιώργος Νικολαΐδης, Στέλλα Νικολαΐδη, Νώντας Καλπακίδης, Κώστας Φραγγίδης

Übersetzungen - Korrekturen: Georg Nikolaidis, Stella Nikolaidis, Nondas Kalpakidis, Kostas Fraggidis

Φωτογραφίες: www.notevenmyname.com, www.greek-genocide.org, Αρχείο Ένωσης Ποντίων Ελβετίας

Photos: www.notevenmyname.com, www.greek-genocide.org, Archiv der Vereinigung

Περιεχόμενα / Inhaltsverzeichnis

Σελίδα / Seiten

Αράευμαν (αναζήτηση, ψάξιμο): "...δεν ζητάμε εκδίκηση, δικαίωμα στη μνήμη ζητάμε..."

3

Araevman (suchen, entdecken): "...wir fordern keine Rache, lediglich das Recht zum Gedenken..."

4

Θύμψη (ενθύμηση): Η Γενοκτονία, μέσα απο τα μάτια της Thea Halo

5-17

Thympsi (Erinnerung): Der Genozid, durch die Augen von Thea Halo

17-24

Ιβόρισμαν (λίχνισμα): Παναγία Σουμελά, Τ'εμέτερον η Παναΐα

25-27

Ivorisman (die Spreu vom Weizen trennen): Panajia Soumela, unsere Mutter Gottes

28-30

Τ'εμέτερα τα νέα - Ιστορία, πρόσωπα και δραστηριότητες της Ένωσης

31-32

Unsere Neuigkeiten - aus dem Geschehen der Vereinigung

32-33

Πηγές-Βιβλιογραφία:

Αρχιμ. Παύλος Αποστολίδης: "Η Ιερά Μονή της Υπεραγίας Θεοτόκου Σουμελά" στο "Ο Πόντος των Ελλήνων", Εκδόσεις Έφεσος, 2001

Κυριακίδης Επαμεινώνδας: Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα ιεράς βασιλικής πατριαρχικής σταυροπηγιακής μονής της υπεραγίου Θεοτόκου της Σουμελά. Εκδότης Ευκλείδης Γεωργιάδης, Τραπεζούντα 1898

Μπαμπαρίτσα Ελένη: "Ματζούκα, Μονή Παναγίας Σουμελά, Ιστορικό", Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, 2005

Σαμουηλίδης Χρήστος: "Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού", Εκδόσεις Κυριακίδης, 1992

Τανιμανίδης Παναγιώτης: "Σταυροπηγιακές Μονές" στην Εγκυκλοπαίδεια του Ποντιακού Ελληνισμού, Μαλλιάρης-Παιδεία, 1996

Quellen-Bibliografie:

Archim. Pavlos Apostolidis: "The Monastery of the Most Holy Mother of God Soumela" in "The Pontos of the Hellenes", Ephesus Publishing, 2001

Kyriakidis Epameinondas: "Istoria tis para tin Trapezounta Ieras Vasilikis Patriarchikis Stavropigiakis Monis tis Yperagiou Theotokou tis Soumela". Evklidis Georgiadis, Trapezounta 1898

Μπαμπαρίτσα Ελένη: "Matzouka, Moni Panagias Soumela", Idryma Mizonos Ellinismou, 2005

Samouilidis Christos: "Istoria tou Pontiakou Ellinismou", Kyriakidis, 1992

Tanimanidis Panagiotis: "Stavropigiakes Mones" in Engkyklopedia Pontiakou Ellinismou, Maliaris-Pedia, 1996

...δεν ζητάμε εκδίκηση, δικαίωμα στη μνήμη ζητάμε...

Έχουν περάσει πάνω απο ογδόντα χρόνια από την περίοδο που Νεότουρκοι και το Κεμαλικό καθεστώς οργανώσαν τη Γενοκτονία των Ποντίων, των υπόλοιπων Ελλήνων, αλλά και όλων των Χριστιανικών πλυθυσμών της Ανατολής. Έχουν περάσει περίπου πέντε δεκαετίες απο τότε που αυτά τα γεγονότα που οδήγησαν στην τελική Εξόδο των Ποντίων απο την πατρογόνα γή, αποτέλεσαν για πρώτη φορά αντικείμενο επιστημονικής μελέτης, πόσο παράδοξο αλήθεια, όχι στην Ελλάδα, αλλά στην Αυστρία απο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Βιέννης Πολυχρόνη Ενεπεκίδη. Έπρεπε όμως να περάσουν πολλά χρόνια για να ορίσει η Ελληνική Πολιτεία την 19^η Μαΐου ως ημέρα μνήμης της Ποντιακής Γενοκτονίας, και δυστυχώς θα περάσουν ακόμη περισσότερα για να αναγνωρισθεί επιτέλους η Γενοκτονία των Ελλήνων της Ανατολής από τη διεθνή κοινή γνώμη.

Δεν ζητάμε εκδίκηση, δικαίωμα στη μνήμη ζητάμε. Το δικό της δικαίωμα στη μνήμη επιζήτησε να έχει και η **Thea Halo**. Το κατόρθωσε με ένα βιβλίο στα όρια της λογοτεχνίας που κατάφερε ότι δεν καταφέραμε οι οργανωμένοι Πόντιοι με μακροχρόνιους αγώνες. Να ευαισθητοποιήσει τη διεθνή κοινή γνώμη πάνω σε ένα ζήτημα, που θα το ξανατονίσουμε, είναι πάνω απ'όλα ανθρώπινο, τη διεθνή αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Η διεθνής αναγνώριση δεν είναι αυτοσκοπός, δεν θα αποτελεσει την ιστορική δικαίωση του Ποντιακού Ελληνισμού. Ιστορική δικαίωση είναι πως οκτώ δεκαετίες μετά την τελική Έξοδο, Ποντιόπουλα της τρίτης και τέταρτης γενιάς έχουν θέληση να μάθουν και να τιμήσουν τις παραδόσεις των

προγόνων τους. Είτε μαθαίνοντας τους υπέροχους χορούς και τα τραγούδια μας, είτε τιμώντας την γιορτή της **Παναγίας Σουμελά** -δίχως απαραίτητα να δηλώνουν ιδιαίτερα πιστοί-, αλλά και δείχνοντας ενδιαφέρον και για λιγότερο γνωστές πτυχές της παράδοσης μας. Γιατί η **μνήμη περνά μέσα απο την γνώση**, και γιατί **παράδοση δεν είναι η διατήρηση της στάχτης, αλλά η μετάδοση της φλόγας.**

Γιωρίκας ο ελβετόν
(Γιώργος Νικολαΐδης)

...wir fordern keine Rache, lediglich das Recht zum Gedenken...

Die Geschichte der Griechen aus Pontos (aus dem Griechischen ‚Pontos‘ (=Meer), da das Schwarze Meer von den Griechen Efxinos Pontos (gastfreundliches Meer) genannt wurde) beginnt im 7. und 5. Jahrhundert nach Christus, als die ersten Griechischen Kolonien an der Schwarzmeerküste errichtet wurden. Über Jahr-hunderte hinweg war der Einfluss des metropolischen Griechenlands und dessen Kultur auf die griechischstämmige Bevölkerung und dessen Evolution sehr gross. Somit bewahrte sich die griechische Sprache (der Dialekt der Griechen aus Pontos hat eine sehr grosse Ähnlichkeit zur altgriechischen Sprache) als Kommunikationsmittel und die grosse Mehrheit der ansässigen Griechen konvertierte zum Christentum, zeitgleich mit der Bevölkerung des metropolischen Griechenlands. Die Symbiose mit den restlichen Bevölkerungs-gruppen (Vorfahren der heutigen Türken, Lazen, Armenier u.a.), auch während der Osmanischen Herrschaft, verlief mehr oder weniger friedlich. Dies endete anfangs des 20. Jahrhunderts. Zwischen 1914 und 1923, also zeitlich nach dem an den Armenier verübten Genozid und kurz bevor die Pontos-Griechen ihre Geburtsstätte für immer verlassen mussten, wurden ca. 353'000 Menschen Opfer der damaligen türkischen Herrschaft und ihres Zieles, alle nichtmuslimische Bevölkerungsgruppen zu vertreiben. Somit befassten die Vertreibungen in den Jahren 1914-1923 diverse Bevölkerungsgruppen, wie die Assyrier, die Aramäer, die Armenier und sämtliche griechischstämmige Gruppen Anatoliens (Kapadokier, Kleinasiaten, Thrakier und eben Pontier).

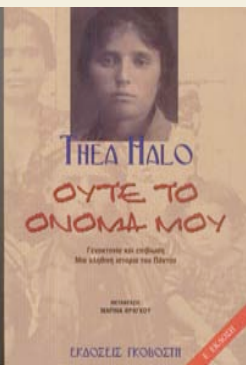
Thea Halo, in den USA geboren und aufgewachsen, wollte eigentlich das Leben ihrer pontischstämmiger Mutter wiedergeben. Darüberhinaus ist es ihr gelungen, die vergessenen, tragischen Geschehnisse Anfangs des 20. Jahrhunderts einer breiteren Öffentlichkeit bekannt zu machen. Ihr Beitrag, zur aktuellen Ausgabe der auch Auszüge aus ihrem Buch enthält, ist sehr lesenswert. **Es wäre wünschenswert, wenn ihr Buch endlich auch in der deutschen Sprache veröffentlicht würde, sodass das vergessene Schicksal der Griechen aus Pontos auch der deutschsprachigen Öffentlichkeit zugänglich gemacht werden kann.**

Die Genugtuung der aus Pontos stammenden Griechen ist nicht nur eine internationale Anerkennung des Genozids (im September des Jahres 2006 wurde der Genozid ein erstes Mal vom Europa-Parlament quasi-anerkannt), aber vielmehr die Tatsache, dass acht Jahrzehnte nach ihrem Holocaust und dem anschliessenden Exodus Kinder und Jugendliche der dritten und vierten Generation Interesse zeigen, ihre Traditionen zu bewahren. Jahrhundert-alte Traditionen werden auch bewahrt, in dem junge Pontier zum **Soumela** Kloster pilgern, und dies obwohl sehr viele von ihnen nicht praktizierende Christen sind. Bei allen unseren Aktivitäten **geht es eben nicht um Rache, lediglich um das Recht zum Gedenken.**

Georg Nikolaidis

Thea Halo

Η ελληνική έκδοση

Απαγχονισμός Ποντίων προκρίτων (1919)

ΘΕΑ ΧΑΛΟ-ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ *

Η **Thea Halo**, κόρη μιάς **Πόντιας** και ενός **Ασσύριου** ξεκίνησε επαγγελματικά ως ζωγράφος. Παρακολούθησε μαθήματα στην σχολή Καλών Τεχνών και Αρχιτεκτονικής Cooper Union και έχει παρουσιάσει έργα της σε γκαλερί και μουσεία στη Νέα Υόρκη, το Κοννέκτικατ και τον Καναδά, σε ατομικές και συλλογικές εκθέσεις.

Το **1992** η Thea άρχισε να γράφει ποίηση και σύντομες ιστορίες, και αρκετά γρήγορα συνέχισε με το γράψιμο των απομνημονευμάτων της μητέρας της. Έχει κερδίσει πολυάριθμα βραβεία για την ποίηση, τα λογοτεχνικά και πολιτικά δοκίμια της, μεταξύ άλλων το James Emanuel Poetry Prize, το βραβείο ποίησης Ester Unger, το Weinberg Excellence για τη συγραφή και το βραβείο Reyne για το δημιουργικό γράψιμο.

Το **1996** η Thea Halo έγραφε την προσωπική της στήλη της σε μια εβδομαδιαία εφημερίδα. Αργότερα, το **1997** ξεκίνησε να εργάζεται ως ανταποκρίτης ειδήσεων για το δημόσιο ραδιοσταθμό WBAI στην πόλη της Νέας Υόρκης, συλλέγοντας, γράφοντας και

αναγγέλοντας πέντε έως επτά μικρές ιστορίες ειδήσεων.

Το **2000** η Thea εργάστηκε ως εκφωνητής σε δημόσιο ραδιοσταθμό και άρχισε σύντομα να παράγει τα προγράμματά της για το WJFF, ένα δημόσιο σταθμό στο Jeffersonville της Νέας Υόρκης. Μεταξύ των προγραμμάτων που παρήγαγε ήταν και μια μίνι-ιστορική σειρά που ονομαζόταν «Το ήξερες;», και ταυτόχρονα μια σειρά συνεντεύξεων μισής ώρας με ξεχωριστούς ανθρώπους στην περιοχή. Μετά από ένα σύντομο πέρασμα ως DJ για έναν εμπορικό ραδιοσταθμό, η Thea Halo γύρισε και πάλι στο γράψιμο, την παραγωγή, την διεύθυνση, για διάφορα ραδιοπαιχνίδια που προσαρμόσε από τις σύντομες ιστορίες της για το δημόσιο ραδιόφωνο.

ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

του Γιώργου Νικολαΐδη

Όταν διάβασα το "Ούτε το όνομα μου" ήμουν φαντάρος στον Ελληνικό στρατό. Είναι περιπτώ να πώ πως ολοκλήρωσα την ανάγνωση μέσα σε ελάχιστες μέρες. Δέν ήταν βέβαια μόνο ο συναρπαστικός τρόπος

γραφήματος που με γοήτευσε. Ήταν πολύ περισσότερη η πραγματική ιστορία της μητέρας της Σάνο. Η ιστορία έδωσε εικόνα και υπόσταση σε όσα γνώριζα για την Ποντιακή γενοκτονία, στα όσα δεινά τράβηξαν οι χριστιανικοί πληθυσμοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε όσα υπέστησαν όχι για κάτι που έκαναν, αλλά για αυτό που ήταν. Το βιβλίο δεν αφορά απλά τους Πόντιους, αφορά όλους τους λαούς ή ομάδες που υπέστησαν αντίστοιχα δεινά, στο παρελθόν και μας υπενθυμίζει πως πανανθρώπινο μέλημα μας είναι ο αγώνας για να την αποσόβηση τέτοιων γεγονότων στο παρόν και στο μέλλον. Η Thea Halo κατάφερε με ένα βιβλίο στα όρια της λογοτεχνίας να ξαναθυμήσει ένα ξεχασμένο έγκλημα. Ένα έγκλημα που δέν επέφερε δεινά μόνον στα 353'000 θύματα της Γενοκτονίας, αλλά πολύ μεγαλύτερα στους επιζώντες. Στις βιασμένες γυναίκες, στα ορφανά παιδιά, **σε αυτούς που η μοίρα δεν επέτρεψε να κρατήσουν ούτε καν' το όνομα τους.**

«ΟΥΤΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΥ» *

Η Thea Halo αφηγείται την αλησμόνητη ιστορία της μητέρας της, Σάνο. Στην ηλικία των δώδεκα μόλις ετών, η Σάνο επιβίωσε από την πορεία θανάτου που αφάνισε την οικογένεια της. Εβδο-

μήντα χρόνια μετά τον εκπατρισμό της, η Σάνο και η κόρη της Thea επιστρέφουν στην Τουρκία σε μια προσπάθεια αναζήτησης του χωριού και του πατρικού της. Στο βιβλίο, η Σάνο, μια Ελληνίδα Πόντια που γεννήθηκε σε ένα μικρό χωριό κοντά στη Μαύρη Θάλασσα, αναπολεί την παραδοσιακή αγροτική ζωή της στα βουνά του Πόντου.

Πόντος 1919. Η φοβερή συνειδητοποίηση ότι κάτι δεν πήγαινε καλά έφτασε σιγά σιγά στο χωριό της Σάνο. Άγνωστοι άρχισαν να περιφέρονται και να διανυκτερεύουν στα χωράφια και στα δάση της περιοχής. Παραμόνευαν από απόσταση σαν αρπακτικά. Τούρκοι στρατιώτες έκαναν επιδρομές και οδηγούσαν τους άντρες στα άθλια στρατόπεδα εργασίας. Οι περισσότεροι πέθαιναν από τις κακουχίες και την πείνα. Αργότερα, την άνοιξη του 1920, οι Τούρκοι στρατιώτες ξαναγύρισαν και διέταξαν τους κατοίκους να υπακούσουν στις εντολές του Στρατηγού Κεμάλ Ατατούρκ: *«Πρέπει να φύγετε απ' αυτόν τον τόπο. Μαζί σας θα πάρετε μόνο όσα μπορείτε να σηκώσετε...»* Στις πορείες θανάτου που ακολούθησαν, τα θύματα πέθαιναν εκεί όπου έπεφταν, με τα αρπακτικά να παραμονεύουν. Έτσι έφτασε στο τέλος της η τριςχιλιόχρονη ιστορία του

Ποντιακού Ελληνισμού στη Τουρκία.

Έχοντας χάσει ό,τι αγαπούσε στη ζωή της, ακόμα και τ' όνομα της, η Σάνο δόθηκε με προξενικό σ' έναν άντρα που την πήρε μαζί του στην Αμερική στην ηλικία των 15 ετών. Ο άντρας της είχε τα τριπλάσια χρόνια της. Η αφήγηση παρακολουθεί την πορεία του γάμου της, την ανατροφή των δέκα παιδιών της και τη μεταμόρφωσή της από αθώα παιδούλα, που ζούσε μια παραδοσιακή ζωή σε έναν απομακρυσμένα τόπο, σε μια στοργική μητέρα και αποφασιστική γυναίκα στη Νέα Υόρκη του 20ου αιώνα.

Η Τουρκία αποσιωπά συνειδητά τις σφαγές τριών εκατομμυρίων ανθρώπων που ανήκαν στις χριστιανικές μειονότητες των Ελλήνων, Αρμενίων και Ασσυρίων, καθώς και τους μαζικούς εκτοπισμούς εκατομμυρίων άλλων. Το βιβλίο αυτό είναι μια σπάνια προσωπική μαρτυρία των τρομερών συμβάντων εκείνης της γενοκτονίας. Η αφήγηση αποτελεί μια αυθεντική κατάθεση ψυχής γραμμένη αριστουργηματικά, ενώ η πλοκή εξελίσσεται μέσα από τις προσωπικές αναμνήσεις και τις αγωνίες ενός δράματος.

* Εσώφυλλο της ελληνικής έκδοσης

Ο ΑΦΑΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

της Thea Halo

Ο **Aleksandr Solzhenitsyn** είπε κάποτε: *«Κάθε ιστορική περίοδος παράγει το δικό της μερίδιο από κατά τ'άλλα αφανή άτομα που έχουν το χάρισμα να διατηρούν στη μνήμη τους το παρελθόν».*

Αντιλαμβάνομαι την μητέρα μου ως μια τέτοια αφανή ιστορικό. Κατάφερε να θυμάται την οικογένεια και τον τρόπο ζωής της. Έχει πει πως συχνά έφερνε στο νου της εικόνες από την ζωή της ώστε να μην ξεχνάει, γιατί ήθελε να μην ξεχασθεί η οικογένεια της. Πάνω απ'όλα ήθελε όμως να ξέρει ο κόσμος τι απέγιναν. *«Αν ήξερα να γράφω...»* είπε, *«Θα το έλεγα σε όλο τον κόσμο».*

Υπάρχουν αυτοί που λένε ότι δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε τη μνήμη. Το παράδειγμα που δίνεται ως απόδειξη είναι αυτό ενός άνδρα που πάει πίσω στο πατρικό του μετά από χρόνια απουσίας και ξαφνιάζεται όταν συνειδητοποιεί ότι το σπίτι είναι μικρότερο από ότι το θυμάται ως παιδί. Είναι περίεργο ότι πολύ άνθρωποι χρησιμοποιούν αυτό το παράδειγμα ως απόδειξη πως η μνήμη είναι παραπλανητική.

Αλλα εγώ θέλω να θυμίσω στους δύσπιστους, τον Benvenuto Cellini, τον γνωστό

Αμέλε Ταμπούρου (τάγματα εργασίας)

Θρήνος

Προσφυγιά

Ιταλό γλύπτη της Αναγέννησης που δημιούργησε το φυσικού μεγέθους μπρούντζινο αριστούργημα του Περσέα να κρατάει το κεφάλι της Μέδουσας. Στην αυτοβιογραφία του, ο Cellini διηγείται μια παιδική του εμπειρία, όταν ο πατέρας του τον κάλεσε να δει μια μικρή φωτιά. Ο Cellini ήταν πέντε ετών. Όταν πλησίασε, ο πατέρας του τον χαστούκισε στο πρόσωπο και του είπε να κοιτάξει μέσα στη φωτιά. Μία σαλαμάνδρα ζεσταίνονταν μέσα στις φλόγες. Ο πατέρας τότε του είπε: «Αγαπημένο μου παιδί, δεν σε χαστούκισα γιατί έκανες κάτι κακό, αλλά για να σε κάνω να θυμάσαι, πως αυτή η σαύρα που βλέπεις στη φωτιά είναι μια σαλαμάνδρα, ένα πλάσμα που κανένας άλλος απο τον οποίο θα μπορούσαμε να έχουμε αξιόπιστες πληροφορίες δεν έχει δει». Ο Cellini δεν το ξέχασε ποτε.

Ναι, φυσικά, η μνήμη είναι μερικές φορές παραπλανητική, ιδιαίτερα όταν κάποιος θυμάται κάτι τόσο ασήμαντο όπως ο μέγεθος του πατρικού του ή μια φωτιά - ασήμαντο εκτός και αν αυτό το γεγονός συνοδεύεται απο μια τραυματική εμπειρία. Τότε οι μνήμες μπορούν να αποτυπωθούν στη συνείδηση, όπως οι μνήμες της μητέρας

μου αποτυπώθηκαν στη δική της.

Όταν έγραφα το «Ούτε καν το όνομα μου» αποφάσισα να συμπεριλαμβάνω όλους και όλα που η μητέρα μου θυμότανε από τη ζωή της. Σκέφτηκα ότι αν θυμότανε κάτι για 80 χρόνια, θα πρέπει να έχει κάποια βαθιά σημασία για όλη της την ζωή. Κάποια από τα αυτά που θυμότανε ήταν απλά καθημερινά περιστατικά, από μόνα τους μάλλον ασήμαντα, όπως το να θυμάται τη μητέρα της να κάνει το σταυρό της και μετά να σκύβει για να ακουμπήσει το έδαφος με τα τρία δάχτυλα της ενωμένα και αυτό να το επαναλαμβάνει τρεις φορές. Δεν ήταν παραπάνω από 9 χρονών όταν είδε για τελευταία φορά την μητέρα της και άλλους συγχωριανούς της να κάνουν αυτή την χαρακτηριστική για Πόντιους Έλληνες χριστιανική χειρονομία. Θυμόταν πώς η μητέρα της και οι άλλες γυναίκες του χωριού φουρνίζαν το ψωμί. Θυμόταν δύο ερωτευμένους νέους στο χωριό της, που εξανάγκασαν τους πεισματάρηδες γονείς της κοπέλας να συγκατανεύσουν στον γάμο τους, με το να το σκάσουν και να περάσουν τη νύχτα κρυμμένοι έξω μαζί. Παρόλο που είναι μια χαριτωμένη ιστορία, είναι δύσκολο να

φανταστεί κανείς τι μπορεί να πρόσθεσε ένα τέτοιο γεγονός στη ζωή της, ώστε να το θυμάται, μαζί με τον γάμο που ακολούθησε, τόσο καθαρά για 80 χρόνια. Είναι δύσκολο μέχρι να συνδέσει κανείς όλες τις μνήμες μαζί και να βρει ένα μωσαϊκό πλούσιο σε ιστορικές αναφορές και ένα χρυσωρυχείο παραδόσεων, που μπορεί να είχαν εξαφανιστεί για πάντα αν δεν υπήρχαν αυτοί οι καθημερινοί ιστορικοί όπως η μητέρα μου.

Πιο εύκολο είναι να καταλάβεις, γιατί θυμόταν την τραυματική εμπειρία, όταν στρατιώτες έπιασαν τον πατέρα και τον παππού της, για να τους στείλουν στα τάγματα εργασίας ή όταν χτυπούσαν τις πόρτες με το κοντάκι των όπλων τους, φωνάζοντας τη διαταγή του Μουσταφά Κεμάλ: «Πρέπει να φύγετε από αυτό το μέρος. Μπορείτε να πάρετε μαζί σας μόνο ότι μπορείτε να κουβαλήσετε. Να είστε έτοιμοι να φύγετε σε τρεις μέρες». Η μητέρα μου ήταν μόνο 9 χρονών ό-ταν οι στρατιώτες τους οδήγησαν σε πορεία πάνω από τα παγερά Ποντιακά βουνά και μέσα απο τις ερημικές πεδιάδες του Νότου χωρίς φαί, νερό ή καταφύγιο. Τόσοι πολλοί πεθαναν στο δρόμο.

Στο «Ούτε καν το όνομα μου», προσπάθησα να αποτυπώσω αυτές τις πορείες, από αυτά που μου διηγήθηκε η μητέρα μου. Αυτό είναι το Κεφάλαιο 19 «**Μωρά και Αρπακτικά**»:

Η μεγάλη πορεία είτε προς την λύτρωση, είτε προς τον θάνατο

Η πορεία υπήρξε ένας εφιάλτης που σχεδόν έχω σβήσει από τη μνήμη μου για να μπορέσω να επιβιώσω. Δεν θυμάμαι ένα προς ένα τα γεγονότα, λες και οι μέρες δεν ξεχωρίζαν η μια από την άλλη, όπως ακριβώς συμβαίνει στις χώρες του Βορρά όταν ανατέλλει ο ήλιος του μεσονυκτίου το καλοκαίρι. Οι νύχτες δεν έμοιαζαν παρά με σύννεφο περαστικό στον καταγάλανο ουρανό, αφού μόλις καταφέραμε να κλείσουμε τα μάτια μας, ο ήλιος άρχιζε να λάμπει και πάλι. Ο χρόνος έμοιαζε να κυλά σαν το νερό, χωρίς διαλείμματα. Κάθε εξοτωτική μέρα δέν έληγε το βράδυ, με την οικογένεια να δειπνεί ήρεμα συγκεντρωμένη γύρω από το τζάκι, αλλά μια κραυγή πένθους που έσκιζε τη ραγισμένη μου καρδιά.

Μόνο συγκεκριμένα περιστατικά ξαναέρχονται στη μνήμη μου, αλλά αυτές οι αναμνήσεις συνοδεύονται από μια τρομακτική πραγματικότητα. Βρίσκω τον εαυτό μου να παρακολουθεί τις σκηνές και πάλι με μάτια διάπλστα από την έκπληξη. Τα χρόνια που πέρασαν έχουν σβηστεί και είμαι πάλι δέκα χρονών. Βλέπω και μυρίζω και ακούω τα πάντα, σαν να εκτυλίσσονται σήμερα μπροστά μου. Άν και τα μάτια μου είναι ορθάνοιχτα, ό,τι είναι γύρω μου τώρα εξαφανίζεται και βρίσκομαι και πάλι σε αυτόν τον απαίσιο δρόμο προς την κόλαση. Τα πτώματα κείτονται στους πέτρινους φράχτες ή στο δρόμο παραταγμένα όπως οι στόχοι σε κάποιο σκοπευτήριο, ενώ τα αρπακτικά, που μας ακολουθούν όπου και να πάμε, κρέμονται σαν αλλόκοτα έπαθλα ε-

νός λούνα-παρκ καρφισώμενα στον ουρανό.

Μέχρι να φτάσουμε στην Κεντρική Τουρκία, έκανε τόση ζέστη που η κάθε μας κίνηση γινόταν με κόπο. Το νερό σπάνιζε και ο ήλιος έκαιγε απορροφώντας κάθε ίχνος υγρασίας από τα χείλη μας, κάνοντας τα να σκίστουν και να ματώσουν γύρω από τις πρησμένες γλώσσες μας. Καμιά φορά σε απόσταση, βλέπαμε μεγάλες καθάριες λίμνες. Τα ζαρωμένα μας κορμιά ποθούσαν το νερό. Το μυαλό μας το γέμιζε τό όραμα μιας ατέλειωτης βουτιάς στη δροσερή όαση για να ξαναβιώσουν τα σωματά μας, τα βουτηγμένα στον ιδρώτα και στα δάκρυα. Όσοι μπορούσαν, επιτάχυναν το βήμα τους με τα χέρια απλωμένα, αναζητώντας το υγρό αεράκι που φύσαγε από τη λίμνη και τα σωματά μας τους έγερναν όλο και πιο μπροστά με αγωνία.

Κάθε φορά όμως, όσο πλησιάζαμε - παρέμβαση του διαβόλου θα ήταν - τόσο η λίμνη μίκραινε, μέχρις ότου και οι τελευταίες της σταγόνες απορροφώνταν και εξαφανίζονταν, για να ξαναεμφανιστούν λίγο αργότερα πιο κάτω στο δρόμο.

Κάθε μέρα η Μαθεία, έμοιαζε βαρύτερη στην πλάτη μου και το βρωμερό, μακρμάνικο φουστάνι μου, γεμάτο σκόνη και ιδρώτα, κολλούσε πάνω μου σαν υγρή κόλλα. Κάθε μέρα που περνούσε, η Μητέρα έδειχνε όλο και πιο εξασθενημένη, ίσως εξαιτίας της πρόσθετης επιβάρυνσης από το θήλασμα των διδύμων χωρίς αρκετή τροφή και νερό. Στην άκρη μιάς πόλης, υπήρχε

μιά βρύση και το νερό έτρεχε σαν θησαυρός σε μια πέτρινη γούρνα και μετά χυνόταν στο έδαφος. Από το νερό, οι πέτρες γύρω από τη βρύση είχαν μαυρίσει.

Δεν θυμάμαι άλλη φορά που η Μητέρα να έδειξε τέτοια απεγνωσμένη επιθυμία για κάτι. Υπήρχε πάντα η γεμάτη χάρη Γκιουζέλ, όπως την είχαν ονομάσει οι Τούρκοι, ένα πολύτιμο πετράδι προικισμένο με πείριση υπομονή. Αυτή τη φορά, όμως, η Μητέρα ξέφυγε από την πορεία για να τρέξει παραπατώντας μέχρι την βρύση. Οι υπόλοιποι σταμάτησαν και την παρακολουθούσαν με αγωνία, έτοιμοι να τρέξουν και αυτοί, αν εκείνη τα κατάφερνε. Ακριβώς, όμως, πριν φτάσει στη βρύση, ένας έφιππος Τούρκος στρατιώτης την πλησίασε και άρχισε να ξεστομίζει βρισιές. Σήκωσε το μαστίγιο του και της έδωσε μία, όπως θα χτυπούσε ένα βόδι ή ένα γαϊδούρι. Έπεσε στα γόνατα. Τότε κατέρρευσε και κι εγώ στο έδαφος, με την καρδιά μου ξεσκισμένη από τον πόνο. Ο Πατέρας πέταξε ό,τι κρατούσε και έτρεξε κοντά της.

«Νερό σε παρακαλώ», είπε η Μητέρα στον στρατιώτη.

Ο Πατέρας προσπάθησε να σηκώσει την μητέρα στα πόδια της,

«Παρακαλώ».

Ο στρατιώτης σήκωσε ξανά το μαστίγιο, ξεστομίζοντας και πάλι βρισιές. Θα την ξαναχτυπούσε, αλλά πρόλαβε και την πήρε αγκαλιά ο Πατέρας απομακρυνοντάς την.

Η απογοήτευση στα λασπωμένα πρόσωπα των πεζοπόρων δεν διακρίνονταν σχεδόν καθόλου. Πιο πολύ έβλεπες το μούδιασμα στα μάτια τους, το μούδιασμα που έρχεται από τις πολλές στερήσεις και τις συνεχείς ταπεινώσεις. Η Μητέρα κουτοπτερπάτησε μέχρι τη θέση της, και οι άλλοι σαν ρομπότ συνέχισαν το δρόμο τους.

Εκείνη την ημέρα τάχα πέθανε η μικρή Μαρία; Δεν θυμάμαι. Θυμάμαι μοναχά το μικρό της κορμάκι που ήταν δεμένο στην

πλάτη της Χριστοδούλας όπως κάνουν οι Ινδιανοί, και το μικρό της κεφαλάκι να πηγαίνει πέρα-δώθε. Θυμάμαι μονάχα ότι κάποια στιγμή συνειδητοποίησα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά και το καυτό σώμα μου το έλουσε ξαφνικά παγερός ιδρώτας.

«Μαριά!» είπα όσο πιο ήρεμα μπόρεσα, ελπίζοντας ότι η ηρεμία μου αυτή θα βοηθούσε την κατάσταση να γίνει και πάλι ίδια. «Η Μαρία δεν φαίνεται καλά.»

Η Μητέρα σήκωσε το βλέμμα της και ξέσπασε σε λυγμούς. Το πρόσωπο της Μαρίας είχε γίνει σταχτί. Τα μάτια της μας κοιτούσαν ορθάνοικτα σαν της σπασμένης κούκλας-ενώ το κεφάλι της συνέχισε να πηγαίνει πέρα-δώθε σε κάθε βήμα.

«Τι συμβαίνει;» ρώτησε πανικόβλητη η Χριστοδούλα. «Τί είναι;»

Μείναμε εκεί στο δρόμο, νιώθοντας να μας πλακώνει ένας σωρός από πέτρες. Οι κουρασμένοι συνοδοιπόροι μας περνούσαν δίπλα μας και συνέχιζαν την πεζοπορία. Η Μητέρα πήρε τη Μαρία από τη πλάτη της Χριστοδούλας και την κράτησε στην αγκαλιά της καθώς τα δάκρυά της έπεφταν στο άψυχο προσωπάκι.

«Κουνηθήτε!» φώναξε κάποιος στρατιώτης που ήρθε καβάλα μέχρι εκεί που στεκόμασταν.

«Το μωρό μου,» μέλλισε η Μητέρα.

Του έδειξε τη Μαρία, λες και περίμενε ότι θα ένοιωθε και αυτός λίγο από τον πόνο και την ταραχή της.

«Το μωρό μου,»

«Πέταξέ το, αν είναι πεθαμένο!» φώναξε. «Κουνηθείτε!»

«Αφήστε με να τη θάψω,» παρακάλεσε η Μητέρα με λυγμούς.

«Πέταξέ το!» φώναξε πάλι, σηκώνοντας το μαστίγιο. «Πέταξέ το!»

Η Μητέρα έσφιξε το σώμα της Μαρίας στο στήθος της καθώς σηκωνόμασταν όρθιοι κοιτάζοντάς τον έκπληκτοι. Το πρόσωπό της είχε μια βασανισμένη έκφραση που

δεν είχα ξαναδεί ποτέ. Ο Πατέρας προσπάθησε να πάρει τη Μαρία, για να την ακουμπήσει κάτω, υποθέτω, αλλά η Μητέρα την έσφιξε ακόμα περισσότερο. Μετά, περπάτησε μέχρι το μεγάλο πέτρινο τοίχο που χώριζε το δρόμο από την πόλη και σήκωσε τη Μαρία για να την ακουμπήσει πάνω στον τοίχο, σαν σε βωμό κάποιου Θεού.

Εκείνο το βράδυ, η Μητέρα κοιμήθηκε κλαίγοντας. Κάθε φορά που έκλεινα τα μάτια μου, έβλεπα τη Μητέρα να σηκώνει τη

Μαρία προς τον ουρανό σαν να κάνει θυσία. Η εικόνα του άψυχου κορμιού της ακουμπισμένου στον τοίχο, σαν προσφορά σε παγανιστική τελετή, με ακολούθησε και στα όνειρά μου όλες τις επόμενες μέρες. Κάθε φορά που σκεφτόμουν ότι η αδελφούλα μου είχε μείνει ξαπλωμένη και μόνη στον καυτερό ήλιο, με τα αρπακτικά πουλιά να περιφέρονται από ψηλά περιμένοντας να απομακρυνθούμε, οι λυγμοί μου ξαναγυρνούσαν αβάσταχτοι.

Η μεγάλη πορεία

Η Σάνο στο Χαλέπι της Συρίας (1925)

Προσφυγιά

Την ημέρα του γάμου της

Παιδιά, τα μεγάλα θύματα

Η Σάνο (Θυμία) γίνεται 100 ετών

Λίγο μετά από αυτό, η τετράχρονη αδερφή της μητέρας μου, Ναστασία, πέθανε στην αγκαλιά της. Αντιλαμβάνόμενοι ότι θα έχαναν όλα τους τα παιδιά αν συνέχιζαν την πορεία, μια νύχτα οι γονείς της αποφάσισαν

να πάρουν τα υπόλοιπα και να το σκάσουν. Γύρισαν στην πόλη όπου είχε πεθάνει η Ναστασία. Αλλά τα χρήματα τους είχαν ήδη τελειώσει. Η γιαγιά μου αποφάσισε τότε να ζητιανέψει για να ταΐσει τα παιδιά της.

Επειδή η μητέρα μου αγαπούσε πολύ την μητέρα της, πήγαινε πάντα μαζί της. Το 22ο κεφάλαιο, «**Ο Αποχωρισμός**» περιγράφει το τι συνέβη:

Κάποια στιγμή το μεσημέρι όταν ο ήλιος είχε ζεστάνει τόσο πολύ τον αέρα που η αναπνοή μας εξατμιζόταν πρὶν καλά καλά βγεί από το στόμα μας και το σκληρό έδαφος έκαίγε τα πόδια μας μέσα από τους κάλους, φτάσαμε στα όρια της πόλης Καράμπαχτσέ. Σε αυτή πόλη είχε πεθάνει η Ναστασία στα χέρια μου και τώρα, για πρώτη φορά, γύρισα να την κοιτάξω καθώς πλησιάζαμε. Οι τοίχοι πολλών σπιτιών ήταν γκρεμισμένοι και σε μερικά έλειπε και κάποιο τμήμα της σκεπής.

Προχωρήσαμε μέχρι που φτάσαμε σε εκείνη την εγκατελειμένη εκκλησία στα νότια, εκεί που είχαμε διανυκτερεύσει λίγες μέρες πρὶν. Προς έκπληξη μας, βρήκαμε και άλλους Έλληνες από το χωριό μας που ήδη είχαν τακτοποιηθεί στα ερείπια. Και ο παπάς μας εκεί ήταν. Η κάθε οικογένεια είχε καταλάβει από ένα δωμάτιο ή μία γωνίτσα.

Μόλις ακουμπήσαμε τα πράγματα μας στην εκκλησία η Μητέρα είπε: «Πρέπει να πάω να βρώ φαγητό»

«Πού θα βρείς φαγητό;» ρώτησε ο Πατέρας.

«Θα πάω να ζητιανέψω. Τα παιδιά χρειάζονται φαγητό. Και η Μαθεία είναι άρρωστη».

«Θα έρθω και εγώ», είπα. Γαντζώθηκα από το χέρι της και πίεσα το κορμί μου πάνω στο δικό της.

Τα σπία που περνούσαμε έμοιαζαν τόσο φτωχικά ήμασαν εμείς. Περνούσαμε δίπλα τους, μὴν έχοντας το κουράγιο να χτυπήσουμε τις πόρτες για να ζητιανέψουμε. Περιπατήσαμε μέχρι που φτάσαμε σε ένα χωράφι στη άκρη της πόλης. Η Μητέρα έτρεξε πρὸς τα εκεί και έπεσε στο έδαφος. Άρχισε να σκάβει τη σκληρή γή με τα γυμνά της χέρια, μέχρι που έβγαλε κάποιες ρίζες. Τις έχωσε στις τσέπες της και συνέχισε να σκάβει. Πόσο απεγνωσμένη έμοιαζε εκείνη η φιγούρα, σκυμμένη πάνω στο έδαφος, πεσμένη στα γόνατα, να

σκάβει το σκληρό, ξερό έδαφος μέχρι που τα νύχια της γέμισαν από το χώμα και τα ροζιασμένα δάχτυλα της πήραν το χρώμα του. Έσκαβε τη γή με την αφώσωση μιας μητέρας που έβλεπε τα παιδιά της να κατευθύνονται προς την πύλη του Άδη, ενώ αυτή επεγνωσμένα κωπηλατούσε στον Αχέροντα για να τα προλάβει πρὶν περάσουν για πάντα στην άβυσσο. Τό φόρεμα της ήταν μουσκεμένο από τον ιδρώτα. Η έκφραση της μαρτυρούσε φόβο και τρόμο την ώρα που τραβούσε τις ρίζες από το χώμα. Το ίδιο της το αίμα έσταζε και έβαφε κόκκινη την καφετιά γή. Γονάτισα δίπλα της για να σκάψω και εγώ, αλλά τα δικά μου δάχτυλα δεν μπόρεσαν να σπάσουν την κρούστα του εδάφους.

«Πήγαινε σε εκείνο το χωράφι Θυμία», είπε η Μητέρα. «Μάζεψε τα στάχυα από τις άκρες, από εκεί που δεν έχουν περάσει τα βόδια να τα κόψουν».

Και όπως η Ρούθ στη Βίβλο, έτσι και εγώ περπάτησα μέχρι την άκρη του σταροχωράφου και έκοψα τα στάχυα και τα μάζεψα στο φουστάνι μου που είχα σηκώσει σαν ποδιά, μέχρι που τα χέρια μου έβγαλαν φουσκάλες από τα ανυπότακτα φυτά.

«Βρήκες φαγητό;» ρώτησε ο Πατέρας καθώς μπαίναμε στο μικρό δωματάκι μας στην εκκλησία.

«Ναί», είπε η Μητέρα. «Δέν είναι πολύ, αλλά κάτι θα γίνει. Πρέπει όμως να ανάψουμε φωτιά για να το μαγειρέψουμε».

«Δέν θυμάμαι να είδα πουθενά ξύλα για φωτιά», είπε ο Πατέρας μετά από λίγη σκέψη. «Πώς μαγειρεύουν σε αυτά τα μέρη;»

«Τούς ρώτησα στο χωριό. Χρησιμοποιούν την κοπριά από τις αγελάδες που την ψήνουν στο ήλιο μέχρι να ξεραθεί. Μετά την κόβουν κομμάτια και τη χρησιμοποιούν για καύσιμο. Ίσως, κάποιος να μας δώσει λίγη να χρησιμοποιήσουμε μέχρι να φτιάξουμε δικιά μας», είπε η Μητέρα.

Ήταν η πρώτη φορά που καθίσαμε πάλι όλοι μαζί, χωρίς τους στρατιώτες να παραμονεύουν πάνω από τα κεφάλια μας, από τότε που φύγαμε από το χωριό μας. Για μία στιγμή, έτσι που καθόμασταν κοντά στη φωτιά και τρώγαμε όλοι μαζί, ξέχασα τη μαρτυρική πορεία μας στην έρημο και οι θάνατοι χάθηκαν στο πίσω μέρος του κεφαλιού μου. Το μόνο που μπορούσα να δώ ήταν η φωτιά που φώτιζε και πάλι το όμορφο πρόσωπο της μητέρας μου τη ώρα που γονάτιζε και φυσούσε πάνω από τις φλόγες.

«*Άυριο θα ψάξω να βρω δουλειά*», είπε ο Πατέρας. «*Ίσως κάποιος να χρειάζεται εργάτη*».

«*Πού θα βρείς φαγητό;*» ρώτησε ο Πατέρας.

Η Μαθεία, που ήταν πάντα τόσο υγιές παιδί και είχε ξαπλώσει πάνω στην Χριστοδούλα και κοιμόταν ήσυχια για πρώτη φορά εκείνη την ημέρα. Κοιμηθήκαμε πάλι σε εκείνο το μικρό δωματάκι που είχαμε κοιμηθεί και την άλλη φορά, όλοι κουλουριασμένοι στις λίγες κουβέρτες που μας είχαν απομείνει. Η Μαθεία είχε πυρετό και η Μητέρα τη φρόντιζε όλο το βράδυ. Ανάμεσα στον ύπνιο και τον ξύπνιο, είδα πάλι όνειρο με πολλούς ανθρώπους να αλέθουν στο μύλο. Ήταν ένα από εκείνα τα περίεργα όνειρα που είναι τόσο ζωντανά που μπορείς σχεδόν να γευτείς το σιτάρι στη χούφτα σου. Ο θόρυβος που έκανε ο κόσμος που μουρμούριζε και πηγαινοερχόταν ακόμα ηχούσε στα αυτιά μου όταν ξύπνισα. Ήταν μεγάλη η έκπληξη μου όταν ξυπνώντας κατάλαβα που βρισκόμουν. Ήταν σαν να με έχει μεταφέρει κάποιος με ένα μαγικό ραβδί μέσα σε μία στιγμή.

«*Τι σημαίνει*», ρώτησα τη Μητέρα όταν σηκώθηκα.

Λυπήθηκε όταν άκουσε το όνειρο μου. Χαμήλωσε τα μάτια και σκούπισε τα χέρια

της στην ποδιά της, ζυγίζοντας όλες τις εκδοχές στο μυαλό πριν απαντήσει.

«*Το μωρό της αδερφής μου πρέπει να έχει πεθάνει*», είπε. .

Και ναι. Ήταν ένα όνειρο θανάτου. Οι άνθρωποι έτρωγαν όπως σε μία κηδεία, όλοι μαζί. Είχαμε χάσει την επαφή με όλους. Ακόμα και η θετή Γιαγιά μου, και ο θείος Κωνσταντίνος και η δική του οικογένεια δεν ήταν μαζί μας πιά.

«*Αν δεν βρούμε καλύτερο φαγητό, θα χάσουμε και αυτά τα παιδιά*», είπε η Μητέρα. «*Φοβάμαι για τη Μαθεία*» .

Κάθε μέρα ξεκινούσαμε για να βρούμε φαγητό. Χτυπούσαμε τις πόρτες, μην έχοντας πιά την πολυτέλεια να κάνουμε και αλλιώς, αφού το σκάψιμο στα χωράφια δεν ήταν αρκετό. Και κάθε μέρα περπατούσαμε και πίο μακριά έξω από το Καραμπαχτσέ, μέχρι που φτάσαμε σε κάποιο χωριό με λασπόσπιτα όπως και τα άλλα, μόνο που τα σπίτια εδώ πίο μικρά. Το χωριό το έλεγαν Τλαράζ. Και εκεί τα σπίτια είχαν το χρώμα της γης, αλλά τα παράθυρα και οι πόρτες δέν ήταν άσπρες όπως στα άλλα χωριά. Κάποια σπίτια είχαν και μία μικρή αυλή. Στο πίσω μέρος τους, οι τοίχοι έμοιαζαν να βγαίνουν κατευθείαν απο την γή, αφού κάποιο ύψωμα είχε χρησιμοποιηθεί σαν τοίχος.

Και η σκεπή ήταν φτιαγμένη απο λάσπη, ένα είδος πηλού. Όταν έβρεχε -αυτό γινόταν σπάνια- χρησιμοποιούσαν ένα μεγάλο κύλινδρο για να την ισιώνουν και να κλείνουν τις χαραμάδες που είχαν ανοίξει και η σκεπή δεν έσταζε. Τα αναχώματα στο πίσω μέρος των σπιτιών βοηθούσαν και μπορούσες να ανεβείς εύκολα στην ταράτσα χωρίς δυσκολία.

Υπήρχαν μόνο πέντε σπίτια. Πήγαμε από σπίτι σε σπίτι, μαζεύοντας το λίγο φαγητό που ευγενικά μας έδιναν.

«Τί όμορφο κορίτσι», είπε μια γυναίκα όταν άνοιξε την πόρτα που χτυπήσαμε.

«Πεινάμε», είπε η Μητέρα. «Έχω παιδιά στο άλλο χωριό που δεν έχουν να φάνε τίποτα. Μήπως σου περισσεύει κάτι να μας δώσεις;»

Δέν μπορούσα να πιστέψω πως κατάφερε η Μητέρα να ζητιανεύει και να συνεχίζει να κρατάει το κεφάλι της ψηλά.

«Γιατί δε μου τη δίνεις αυτή;», ρώτησε η γυναίκα αντί να απαντήσει. Εσύ έχεις πολλές έγνοιες και γώ θα την προσέχω. Θα μπορεί να με βοηθάει με τα δικά μου παιδιά».

«Α! Όχι!» είπε η Μητέρα. «Δεν μπορώ να το κάνω αυτό. Δέν είναι δική μου. Λυπάμαι».

«Σου μοιάζει τόσο πολύ όμως», είπε η γυναίκα. «Α, καλά! Αν αλλάξεις γνώμη, θα την πάρω. Έτσι, δε θα χρειάζεται να ανησυχείς και γι' αυτήν.»

Μας έδωσε λίγο σιτάρι και μετα συνεχίσαμε στο δρόμο μας.

«Γιατί είπες ότι δεν ήμουν δική σου», ρώτησα τη Μητέρα μου.

«Δεν ήθελα να την πληγώσω», απάντησε η Μητέρα.

Μετά κοντοστάθηκε και με κοίταξε κατάματα. Δάκρυα ανάβλυζαν από τα μάτια της και με πήρε στην αγκαλιά της, κρατώντας με σφιχτά στο στήθος.

«Δεν άντεχα να σε αποχωριστώ», είπε.

Με κράτησε σφιχτά για λίγα λεπτά πριν με αφήσει πάλι. Ένωθα το στήθος της να ανεβοκατεβαίνει ανεξέλεγκτα. Κράτησα το πρόσωπο μου σφιχτά πάνω της για να μη βλέπω τα δάκρυα της, αλλά αυτά έπεφταν στο κεφάλι και στα μάγουλα μου σαν σταγόνες βροχής.

Την ώρα που έδυε ο ήλιος, η Μητέρα κάθησε σε μια πέτρα και απλώσε την ποδιά της για να δει τι είχαμε μαζέψει για εκείνη τη μέρα. Ούτε για δύο δεν έφτανε καλά καλά, όχι για έξι. Το κοίταξε επίμονα για πολύ ώ-

ρα, σαν να ήθελε να το πολλαπλασιάσει. Μετά, έκλεισε τα μάτια της και άρχισε να κλαίει.

«Ίσως θα ήταν καλύτερα να έμενες με εκείνη την γυναίκα για λίγο», είπε. «Θα σε ταΐζει, θα είσαι ασφαλής και εγώ θα μπορώ να έρχομαι να σε βλέπω».

«Εντάξει», είπα. Δε θυμάμαι ούτε μια φορά που να είπα όχι στη μητέρα μου.

«Αποφάσεις να την αφήσεις λοιπόν;» είπε η γυναίκα στα τούρκικα όταν ξανάνοιξε την πόρτα.

«Ναί», είπε η Μητέρα.

«Φυσικά», είπε η γυναίκα.

Η Μητέρα γύρισε σε μένα. «Θα έρχομαι να σε βλέπω», είπε. «Πρέπει να θυμάσαι πάντα πόσο σε αγαπάω. Πόσο σας αγαπάω όλους».

Τύλιξε τα χερια της γύρω, και με τράβηξε κοντά της, χώνοντας το κεφάλι μου στο στήθος της και φιλώντας το ξανά και ξανά. Με κρατούσε τόσο σφιχτά που δυσκολευόμουν να αναπνεύσω, αλλά έλιωνα στην αγκαλιά της και δεν μπορούσα να ξεχωρίσω που τελίωνα εγώ και άρχιζε εκείνη.

Όταν με άφησε, έβγαλε τη ζώνη της από τη μέση της και τη έδεσε γύρω απο τη δικιά μου. Ξανά με τράβηξε στο στήθος της και με κράτησε σφιχτά, αποτυπώνοντας το δικό μου κορμί στο δικό της.

Μετά, με άφησε και απομακρύνθηκε χωρίς καν να γυρίσει να με κοιτάξει.

Στάθηκε στην πόρτα με την γυναίκα κοιτάζοντας την μητέρα μου που απομακρυνόταν. Ακόμα και όταν η γυναίκα ξαναμπήκε στο σπίτι, εγώ συνέχισα να στέκομαι κοιτάζοντας τη μητέρα που γινότανε ολόενα και πιο μικρή, μέχρι που δεν ήταν παρά μόνο μιά κουκίδα στον ορίζοντα, μέχρι που χάθηκε στα κύματα της ζέστης που ανάβλυζαν από το έδαφος.

Αυτά είναι τα χαστούκια που μας κάνουν να θυμόμαστε για όλη μας την ζωή, παρόλο που τόσοι πολλοί επιζώντες επέλεξαν να ξεχάσουν... ή τουλάχιστον να θάψουν τις μνήμες βαθιά μέσα τους και να αρνούνται να τις αναβιώσουν.

Μου είπαν ότι με την καταγραφή των απομνημονευμάτων της μητέρας μου, έφτιαξα ένα αρχείο για το πως οι Πόντιοι Έλληνες ζούσαν καταχωνιασμένοι στα Ποντιακά βουνά, κατά μήκος της Μαύρης Θάλασσας στα πρώτα μέρη του 20ου αιώνα... το πως ζούσαν οι Ασσύριοι σε αστικές περιοχές στα νότια της Τουρκίας και πως ζούσαν οι Αρμένιοι ως πρόσφυγες στο Diyarbakir. Και φυσικά είναι ένα αρχείο των μεγάλων πορειών θανάτου προς την εξορία όπου έχασε όλους και όλα που ποτέ αγάπησε, μητέρα, πατέρα, οικογένεια, σπίτι, πατρίδα, και στο τέλος ακόμα και το όνομα της.

Εκατοντάδες χιλιάδες άλλοι Έλληνες, Ασσύριοι και Αρμένιοι θα μοιραστούν την ίδια εμπειρία. Πάνω από τρία εκατομμύρια Οθωμανοί Έλληνες, Ασσύριοι και Αρμένιοι έχασαν την ζωή τους μεταξύ του 1914 και του 1923.

Στην σημερινή πραγματικότητα η ιστορία γράφεται συνήθως από αυτούς που έχουν μια πολιτική ατζέντα με μία προσέγγιση της ιστορίας με βάση το «ο νικητής τα παίρνει όλα». Λες και συνεχίζουμε από εκεί που οι δραστές της Γενοκτονίας σταμάτησαν, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι ιστορικοί που θέλουν να προάγουν μια συγκεκριμένη αντίληψη της ιστορίας, συνεχίζουν να απαξιώνουν, να δαιμονίζουν και να καταστρέφουν με το να δίνουν την «σωστή γραμμή» στην ιστορία. Αυτό δεν γίνεται μόνο από αυτούς που εργάζονται για το Τουρκικό κράτος, αλλά και από αυτούς που έχουν την δικιά τους πολιτική ατζέντα.

Ο Michael Parenti, συγγραφέας του «Πως να σκοτώσεις ένα έθνος» υποστηρίζει: «Η δουλειά τους δεν είναι να πληροφορούν αλλά να παραπληροφορούν, όχι να προάγουν μία δημοκρατική συζήτηση αλλά να τη διαλύουν. Ως προσωπικό παράδειγμα αυτής της συγκεκριμένης αντίληψης της παραπληροφόρησης και της αποσιώπισης, έχω να αναφέρω ένα άρθρο για τη μητέρα μου και εμένα που δημοσιεύθηκε στους Τάιμς της Νέας Υόρκης, μετά την έκδοση του βιβλίου μου.

Αναφερόμενη σε μία εκδήλωση στην Αστόρια της Νέας Υόρκης η πρωινή έκδοση της εφημερίδας είχε τίτλο: «Έλληνες εξόριστοι από την Τουρκία μιλάνε για τον χαμό της πατρίδας τους». Παρόλο που ήταν απόλυτα ακριβής, φαίνεται πως αυτός ο τίτλος ήταν πολύ «προφανής» για κάποιον μέσα στην εφημερίδα ή μπορεί για τους διαφημιστές της ή πολιτικούς συμμάχους της. Στην απογευματινή έκδοση, ο τίτλος άλλαξε στο: «Μερικές λέξεις στα ελληνικά μιλάνε για χαμένες πατρίδες». Αφού ούτε εγώ ούτε η μητέρα μου μιλάμε Ελληνικά όπως σωστά γράφει και το άρθρο, ο δεύτερος τίτλος είναι πολύ μακριά από την αλήθεια, αλλά έκανε την δουλειά του να παραπληροφόρησει.

Υπήρξε όμως μία ακόμη πίο απεχθής αλλαγή στο κυρίως άρθρο, η οποία εμφανιζόταν τόσο στην πρωινή, όσο και στην απογευματινή έκδοση, μία αλλαγή η οποία όπως με διαβεβαίωσαν δεν υπήρχε στο πρωτότυπο κείμενο. Το άρθρο αναφέρει: «Οι Πόντιοι Έλληνες ζούσαν στην Τουρκία για τρεις χιλιάδες. Κατά την διάρκεια του Ελληνοτουρκικού πολέμου μεταξύ 1919 και 1923 οι Τούρκοι έδιωξαν την Ποντιακή κοινότητα, μαζί με

τις Αρμενικές και Ασσυριακές, όταν οι Ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις προσπάθησαν να καταλάβουν τα παράλια».

Τέτοια φρασεολογία προσπαθεί να ρίξει το σφάλμα στην Ελλάδα για την σφαγή των χριστιανικών πληθυσμών από τους Τούρκους, λες και οι Πόντιοι Έλληνες, οι Αρμένιοι και οι Ασύριοι εκδιώχθηκαν όταν ο Ελληνικός στρατός δήθεν προσπάθησε να καταλάβει τη Μικρασιατική ακτή. Αυτή η εμφανής τροποποίηση της Ιστορίας βασίζεται στην άγνοια της κοινής γνώμης, υποθέτοντας ότι δεν ξέρει ότι η Ελλάδα δεν εισέβαλε στην Μικρασιατική ακτή, αλλά αποβίβασε δυνάμεις ως αποτέλεσμα της ειρηνευτικής συνθήκης με την Τουρκία, που συντάχθηκε στις Σέβρες και ότι εκτός από το χωριό της μητέρας μου και κάποια άλλα ορεινά χωριά, οι δολοφονίες, και όχι απλά οι θάνατοι των Ελλήνων, Αρμενίων και Ασυρίων, ξεκίνησαν το 1915, τέσσερα χρόνια πριν η Ελλάδα αποβιβάσει δυνάμεις στη Μικρά Ασία. Στην πραγματικότητα ξεκίνησαν το 1913 εναντίων των Ελλήνων της Θράκης ενώ οι Έλληνες της Μικρασίας δέχονταν επιθέσεις πριν και κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η κυβέρνηση των Νεότουρκων χρησιμοποίησε τρεις τρόπους για να πετύχει τους σκοπούς της. Πρώτον χαρακτήρισε τους Έλληνες "άπιστους" για να τους απαξιώσει. Ο τότε Πρόξενος των Η.Π.Α. στη Σύμρνη George Horton αναφέρει ότι εμφανίζαν ως δαίμονες τον Ελληνικό πληθυσμό με την βοήθεια αφισών όπου φαινόταν πως Έλληνες έσφαζαν Τουρκάλες και πετούσαν έξω τα αγέννητα μωρά τους. Αυτές οι αφίσες τοποθετούνταν σε σχολεία και τζαμιά για να προκαλέσουν και να εξαγριώσουν την Τούρκικη κοινή γνώμη και να καταστραφεί η Ελληνική κοινότητα στα παράλια. Το νέο σύνθημα ήταν: "Η Τουρκία στους Τούρκους".

Σε ενέργειες που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως προάγγελος της Reichskristallnacht που συνέβη 24 χρόνια αργότερα στη Ναζιστική Γερμανία, οι Ελληνικές επιχειρήσεις υπέστησαν οικονομικό πόλεμο για να χρεοκοπήσουν και οι Τούρκοι ξεκίνησαν σφαγές χιλιάδων Οθωμανών Ελλήνων. Πολλοί άλλοι στάλθηκαν στα τάγματα εργασίας στα βάθη της Ανατολής.

Μολονότι η εφημερίδα New York Times αναφερόταν με ακρίβεια στο τι συνέβαινε τον καιρό της Γενοκτονίας

και των εξοριών, τώρα επιδुकνύει μια απαίσια αμνησία για το ίδιο της το ιστορικό αρχείο. Και η Αμερικανική κυβέρνηση επιμένει να μην αναγνωρίζει την Γενοκτονία των Αρμενίων ως γενοκτονία.

Η άρνηση είναι αυτό που κρατάει την γενοκτονία επίκαιρη γιατί συνεχίζει να πληγώνει και τους επιζώντες και τους απογόνους τους. Αλλα ενώ αρνούνται να αναγνωρίσουν την Γενοκτονία των Αρμενίων, τις Γενοκτονίες των Ασυρίων και των Ελλήνων σχεδόν ούτε καν τις αναφέρουν. Είναι απούσες ακόμη και από τα ψηφίσματα των ίδιων των Αρμενίων.

Μπορεί όμως η άρνηση να είναι θλιβερή, αλλά τουλάχιστον ενθαρρύνει την αντιπαράθεση. Ενώ η σιωπή προσποιείται πως τα θύματα ποτέ δεν υπήρξαν. Είναι σαν να σβήστηκε η μνήμη τριών εκατομμυρίων Ελλήνων και Ασυρίων και η ιστορία τριών και τεσσάρων χιλιάδων χρόνων. Η σιωπή είναι λοιπόν ο τελικός δολοφόνος. Είναι η σιωπή, αυτή που σιγουρεύει ότι η γενοκτονία έχει ολοκληρωθεί. Μέχρι την εκδότη του «Ούτε καν το όνομα μου» οι Γενοκτονίες των Ποντιων και των Ασυρίων δεν αναφερόταν ποτέ εκτός των

κοινοτήτων τους. Γι' αυτόν το λόγο τα απομνημονεύματα μπορεί να είναι σημαντικά. Τα απομνημονεύματα έχουν την δύναμη να αγγίζουν το νού και την καρδιά.

Ενώ οι ιστορικοί συνήθως θυσιάζουν την προσωπικές ιστορίες, για να καταδείξουν τη γενικότερη εικόνα, τα απομνημονεύματα μας βοηθούν να καταλάβουμε την ιστορία από μία προσωπική σκοπιά. Είναι το παράθυρο από το οποίο βλέπουμε την ιστορία με τα μάτια αυτών που την έζησαν. Κάποτε έγραψα ότι η μνήμη είναι η ψυχή της ιστορίας. Αλλά μάλλον είναι πίο σωστό πώς τα απομνημονεύματα είναι η ψυχή της ιστορίας, γιατί η μνήμη αποτυπώνεται στα απομνημονεύματα. Έτσι οι επιζώντες τέτοιων ιστορικών γεγονότων μπορούν να μας καταδείξουν πώς ένιωθαν και ονειρευόταν και σε τί ήλπιζαν και πως κατάφεραν να ξαναμαζέψουν τα κομμάτια της κατεστραμένης τους ζωής. Δίχως τις μνήμες θα είμασταν στο έλεος των πλαστογράφων της δικιάς μας ιστορίας. Τα απομνημονεύματα δίνουν ένα πρόσωπο και ένα όνομα στα εκατομμύρια απρόσωπα και ανώνυμα θύματα της γενοκτονίας.

Αλλά το να θυμάσαι δεν σημαίνει να αναδύεις μίσος. Το μίσος καταστρέφει ότι ήταν καλό και αγνό στο παρελθόν και στο παρόν. Να θυμάσαι είναι ένας απλός τρόπος να αγαλιάσεις αυτό που είναι δικό σου και να βοηθήσεις τον κόσμο να καταλάβει το πόσο ιδιαίτερη μπορεί να είναι μία συνηθισμένη ζωή. Αυτοί οι αφανείς καθημερινοί ιστορικοί που έχουν το χάρισμα να διατηρούν το παρελθόν μέσα από τις μνήμες τους, μας βοηθούν να γνωρίσουμε βαθύτερα τους εαυτούς μας. Τα απομνημονεύματα έχουν την δύναμη να διατηρήσουν μία συγκεκριμένη στιγμή και αυτούς που την έζησαν. Τα απομνημονεύματα έχουν τη δύναμη να τους κρατάνε για πάντα ζωντανούς στις καρδιές και στο νού μας. **Είμαι ευγνώμων στη μητέρα μου, την αφανή μου ιστορικό, που φρόντισε να θυμάται, για να μην ξεχάσει ο κόσμος.**

Η Σάνο και η Θία γίνονται (επιτέλους) Έλληνες υπήκοοι (2009)

THEA HALO-BIOGRAFIE

Thea Halo, Tochter einer Griechin aus Pontos und eines Assyrers, begann ihre professionelle Laufbahn als Malerin. Sie studierte an der Cooper Union School of Art Malerei und Architektur und präsentierte ihre Bilder in Galerien und Museen in New York, Connecticut und in Kanada. Mit dem Schreiben begann sie im Jahr 1992. Sie erhielt zahlreiche Auszeichnungen für ihre literarische und politische Essays. Seit Jahren arbeitet sie als Journalistin für Zeitungen und Radiostationen.

PERSÖNLICHE ANSICHT

von Georg Nikolaidis

Als ich das Buch "Nicht einmal meinen Namen" von Thea Halo gelesen habe, war ich gerade daran, meinen Militär-dienst in Griechenland zu leisten. Ich las das Buch in nur wenigen Tagen fertig. Es war nicht nur die faszinierende Erzählungsart, die mich auf Anhieb begeisterte, sondern vielmehr die Tatsache, dass durch das Lesen des Buches die mir bereits bekannten Vertreibungen der christlichen Bevölkerungsgruppen im Osmanischen Reich verdeutlicht wurden.

Sie mussten leiden, nicht weil sie etwas Bestimmtes angestiftet hatten, sondern nur weil sie zum falschen Zeitpunkt der falschen Bevölkerungs- und Glaubensgruppe angehörten. Das Buch ist bestimmt nicht nur für Griechen aus Pontos oder etwa für Ethnien oder Gruppen, die irgendwann in der Geschichte Ähnliches erlitten, lesenswert. Es handelt vom gesamt menschlichen Ziel des Verhinderns solcher Praktiken in der Gegenwart und in der Zukunft. Thea Halo ist es mit ihrem Buch in einer Mischung aus Literatur und Biografie gelungen, der Allgemeinheit über ein in Vergessenheit geratenes schwarzes Kapitel der Geschichte zu berichten. Über ein Verbrechen, dass nicht nur offensichtlichen Schaden an den 353'000 Opfer des Genozides anrichtete, sondern vermutlich einen viel grösseren Schaden an den Überlebenden: an vergewaltigte Frauen, an etlichen Waisenkin-der, an solchen Opfer, deren tragisches Schicksal sie sogar zum **Vergessen ihres eigenen Namens zwangen.**

“NICHT EINMAL MEIN NAMEN”

Thea Halo erzählt die Geschichte Ihrer Mutter, Sano. Im Alter von nur zwölf Jahren, hat Sano, als einzige ihrer Familie, den Todesmarsch, den auch tausende andere Griechen aus Pontos zu Opfer gefallen sind, überlebt. Nachdem sie alles was sie liebte, sogar ihren eigenen Namen, verloren hatte, hat Sano eine viel älteren Assyrer, im zarten Alter von fünfzehn Jahren geheiratet und ein neues Leben in den USA angefangen. Siebzig Jahre danach, kehren Sano und ihre Tochter Thea in die Türkei zurück, um ihr Dorf, und ihr Haus wiederzufinden.

DER UNSCHEINBARE HISTORIKER: DIE BEDEUTUNG DER BIOGRAFIEN ZUR BEWAHRUNG DER GESCHICHTE

von Thea Halo

Aleksandr Solzhenitsyn schrieb einmal: *“Jede historische Periode bringt einen gewissen Anteil an sonst unscheinbaren Personen hervor, die die Gabe zur Bewahrung der Vergangenheit haben”.*

Ich denke an meine Mutter, als eine dieser unscheinbaren Historiker. Sie hat Wert auf das Geschehen in ihre Familie und ihre Lebensweise gelegt. Sie sagte, dass sie oft die Einzelheiten ihres frühen Lebens in ihren Gedanken abspielt, damit sie diese nicht vergisst, denn sie wollte, dass man sich an ihre Familie erinnert. Vor allem, wollte sie, dass die Welt weiss, was mit ihnen geschah. *“Wenn ich schreiben könnte”,* sagte sie, *“Ich würde es der ganzen Welt sagen”.*

Es gibt Menschen, die meinen, dass man den Erinnerungen nicht vertrauen kann. Das Beispiel, das benutzt wird um diese These zu stützen ist das eines Mannes, der nach Jahren der Abwesenheit sein Elternhaus wieder besucht, um erschrocken festzustellen, dass es viel kleiner ist, als er es als Kind in Erinnerung hatte. Es ist erstaunlich, wie viele Menschen dieses Beispiel benutzen, um zu beweisen, dass die Erinnerungen trügen.

Ich möchte jedoch die Skeptiker an Benvenuto Cellini, den berühmten italienischen Bildhauer der Renaissance erinnern, der das lebensgrosse Meisterwerk des Perseus, den Kopf der Medusa tragend, schöpfte. In seiner Autobiografie, erzählt Cellini über eine Erfahrung in seiner Kindheit, wo ihn sein Vater an ein kleines Lagerfeuer ge-

rufen hatte. Cellini war erst fünf Jahre alt. Als Cellini sich näherte, hat ihm sein Vater eine Ohrfeige gegeben und sagte, er solle auf das Feuer herabblicken. Ein Salamander war dabei sich am Feuer zu erwärmen. Sein Vater sagte ihm: *“Mein lieber Junge, ich hab dich nicht geschlagen, weil du etwas falsch gemacht hast, sondern nur, damit du nie vergisst, dass die Eidechse die du im Feuer siehst ein Salamander ist, eine Kreatur die noch nie jemand, von dem wir glaubwürdige Informationen haben, jemals gesehen hat”*. Cellini hat es nie vergessen.

Ja, natürlich, Erinnerungen können manchmal irreführend sein, vor allem, wenn man sich an so etwas unbedeutendes, wie die Grösse des Elternhauses, oder an ein Lagerfeuer erinnert. Es mag unbedeutend sein, es sei denn, die Erinnerung wird durch ein Trauma begleitet. Erst dann werden die Erinnerungen in das Bewusstsein eingepreßt, genau wie bei meiner Mutter, wo ihre Erinnerungen ins eigene Bewusstsein eingepreßt worden sind.

Als ich *“Nicht einmal meinen Namen”* geschrieben habe, habe ich mich entschlossen, wirklich alles, an das sich meine Mutter von ihrem Leben erinnerte zu einzubauen. Ich dachte, dass wenn sie sich an irgendetwas achtzig Jahre lang erinnerte, dann müsste dies eine tiefgreifende Bedeutung für die Gesamtheit ihres Lebens haben. Einige der Dinge, an die sie sich erinnern konnte, waren einfache Ereignisse des täglichen Lebens, eher unwichtig, wie die Erinnerung an ihre Mutter, als sie sich bekreuzigte und danach durch Knieen mit ihren gekreuzten Fingern den Boden dreimal berührte. Sie war nicht älter als neun, als sie zum letzten Mal ihre Mutter und andere Dorfbewohner, diese für pontische

Christen sehr typischen Bewegung machen, sah. Sie erinnerte sich noch, wie ihre Mutter und die anderen Dorffrauen Brot gebacken haben. Sie erinnerte sich an die zwei jungen Liebhaber in ihrem Dorf, die die hartnäckigen Eltern des Mädchens zum Einwilligen drängten, in dem sie in den Wald geflüchtet sind und dort gemeinsam die Nacht verbracht haben. Obwohl dies eine charmante Geschichte ist, ist es schwierig nachzuvollziehen, wie ein solches Ereignis in ihrem Leben prägte, dass sie sich daran und an die anschliessende Hochzeit mit einer derartigen Klarheit achtzig Jahre lang erinnern würde. Es ist bestimmt schwer, es sei denn man setzt alle diese Erinnerungen zusammen, um dadurch ein Mosaik zu bilden, das reich an geschichtlichen Bezügen ist, und eine Goldmine für Bräuche, die möglicherweise für immer verloren gegangen wären, falls diese alltäglichen Historiker, wie meine Mutter nicht existieren würden.

Es ist leichter zu verstehen, warum sie sich an das traumatische Ereignis erinnert hat, bei dem ihr Vater und Grossvater von Soldaten zu den Arbeitslagern abgeführt wurden, oder als türkische Soldaten mit ihren Gewehren an den Türen pochten, und Mustafa Kemal's Dekret riefen *“Ihr müsst diesen Ort verlassen. Ihr dürft nur mitnehmen, soviel ihr tragen könnt. In drei Tagen müsst ihr zum verlassen bereit sein”*. Meine Mutter war gerade neun Jahre alt, als die Soldaten sie zum marschieren durch die kalten pontischen Gebirge im Norden und durch die wüstenähnlichen Ebenen im Süden des Landes, ohne Rücksicht auf Nahrung, Wasser oder Unterkunft zwangen. Es starben so viele auf dem Weg. Im Buch habe ich versucht diesen Fussmarsch, gemäss den Erzählungen meiner Mutter, zu

erfassen. Das ist Kapitel 19, "**Babys und Bussarde**". (Die Übersetzung stammt von Frau Tessa Hofmann-Savvidis):

Der Marsch war ein einziger Alptraum, den ich teilweise aus meinem Gedächtnis getilgt habe, um zu überleben. Die tagtäglichen Ereignisse verschwanden, um zu verschmelzen, ganz so, wie Tage zu einem einzigen Tag in jenen Ländern verschmelzen, in denen im Sommer die Mitternachts-sonne scheint. Unsere Nächte schienen nur aus einer Wolke zu bestehen, die das flirrende Blau des Himmels bedeckte. Dann konnten wir unsere Augen schließen, bevor die Sonne erneut schien. Die Zeit glich einem ununterbrochenen, endlosen Strom. Keiner dieser Tage voll mörderischer Hitze endete mit der Nacht und der Ruhe oder einem Abendmahl der Familie, die sich um das Feuer versammelt hatte, sondern mit einem weiteren Tod, einem weiteren Leichnam, einer weiteren Wehklage, die ein klaffendes Loch in mein Herz riss.

Nur gewisse Erinnerungen kehren wieder, aber diese Erinnerungen kommen mit erschreckender Deutlichkeit. Erneut stehe ich mit glasigem Blick am Ort des Geschehens. Die Jahre sind wie fortgeblasen, und ich bin wieder zehn Jahre alt und sehe, rieche und höre alles, als würde es sich in der Gegenwart zutragen. Obwohl meine Augen weit geöffnet sind, entschwindet meine gesamte heutige Umgebung, und ich befinde mich erneut auf je-ner schrundigen Straße zur Hölle. (...)

Als wir die Zentraltürkei erreicht hatten, war das Wetter so heiss, dass selbst das Bewegen eine Anstrengung darstellte. Wasser war selten, und die Sonne knallte hernieder und sog die Feuchtigkeit von unseren Lippen und spaltete sie, so dass sie unsere

geschwollenen Zungen mit Blut benetzten. Manchmal breiteten sich in der Ferne grosse klare Wassertümpel vor uns aus. Sie zogen unsere verschmachtenden Körper vorwärts und füllten unser Gemüt mit der Vision, kopfüber in eine kühle Oase zu stürzen, um in unseren Körpern den verlorenen Schweiß und die Tränen wieder aufzufüllen. Jene, die es noch vermochten, beschleunigten ihre Schritte mit ausgestreckten Armen, die nach der in feuchten Wellen aus dem Tümpel aufsteigenden Luft griffen. Bei jedem Schritt fielen ihre Körper nach vorn.

Aber wenn wir näher kamen, schrumpfte der Tümpel jedes Mal wie das Blendwerk eines Teufels da-hin, und wir kamen gerade rechtzeitig, um zuzusehen, wie die letzten Tropfen aufgesogen wurden und verschwanden, nur um weiter vorn auf unserem Weg erneut aufzutauchen.

Mit jedem Tag wog Mathea auf meinem Rücken schwerer, und mein klammes, langärmeliges Kleid, das dick von Staub und Schweiß war, klebte an mir wie feuchter Leim. Mit jedem weiteren Tag schien Mutter mehr entkräftet, vielleicht durch die zusätzliche Anstrengung, dass sie ohne richtiges Essen oder Wasser die Zwillinge stillen musste. Am Rand einer kleinen Stadt gab es eine Wasserquelle mit ständig sprudelndem Wasser, die ihren kühlen Schatz in ein Steinbecken ergoss und dann zu Boden floss, wodurch sie die umliegenden Steine schwarz färbte.

Niemals vorher hatte ich Mutter so gierig gesehen. Stets war sie das anmutige, geduldige Schmuckstück gewesen, das die Türken zu recht güzel, „die Schöne“, genannt hatten. Aber Mutter trat jetzt aus der Reihe, um der Quelle entgegentauchen.

Die Deportierten beobachten sie voller Erwartung, bereit, ebenfalls zur Quelle zu stürzen, sollte ihr Wagnis erfolgreich sein. Doch kurz bevor sie am Ziel war, trabte ein türkischer Soldat auf seinem Pferd herbei, Befehle ausspuckend. Er erhob seine Peitsche und zog ihr eins über, so wie man es bei einem Ochsen oder Esel tut. Sie stürzte auf ihre Knie, während meine Füße sich in der Erde verwurzelten und mein Herz zerbarst. Vater warf seine Bündel ab und lief zu ihr.

„Wasser, bitte“, sagte Mutter zu dem Soldaten.

Vater versuchte, Mutter auf die Beine zu helfen.

„Bitte.“

Der Soldat hob abermals seine Peitsche und sprach noch mehr Beschimpfungen aus. Er hätte sie erneut geschlagen, aber Vater legte seinen Arm um ihre Schulter und zog sie mit sich fort.

Die Enttäuschung auf den schmutzverschmierten Gesichtern der Deportierten war kaum merklich. Es war eher Erstarung, die sich in ihren Augen zeigte, die Erstarrung, die von der Entbehnung herrührt und von der Niederlage verstärkt wird. Mutter stolperte auf ihren Platz zurück, während die anderen sich wie Roboter umwandten, um ihren Marsch fortzusetzen.

War es an jenem Tag, als die kleine Maria starb? Ich erinnere mich nicht mehr. Ich erinnere mich nur noch an ihren Kleinen Körper, der auf Cristodoulas Rücken gebunden war, an ihren kleinen, vorwärts- und rückwärtsschaukelnden Kopf, und die Erkenntnis, dass et-was nicht stimmte, stieg in meinem erhitzten Körper auf wie eine kalte, feuchte Panik.

„Mama“, sagte ich so gefasst wie möglich, in der Hoffnung, dass meine Ruhe alles

übrige in Ordnung kommen lassen würde.

„Maria sieht komisch aus.“

Mutter blickte hoch und brach in Tränen aus. Marias Gesicht war aschfahl geworden. Wie kleine Puppenaugen starrten ihre Augen ins Leere, gebrochen in einer offenen Stellung, und ihr Köpfchen rollte bei je-dem Schritt hin und her.

„Was ist los?“ fragte Cristodoula entsetzt.

„Was ist denn?“

Wir hielten auf der Straße ein wie ein Haufen Steine in einem Fluss: Die entkräfteten Deportierten umgingen uns und setzten ihren Marsch fort. Mutter nahm Maria von Christodoulas Rücken und wiegte sie in ihren Armen, während ihre Tränen Marias lebloses Gesicht wuschen.

„Vorwärts!“ schrie ein Soldat, als er zu uns getraubt kam.

„Mein Baby“, sagte Mutter.

Sie streckte Maria aus, da-mit der Soldat sie sehen konnte, als ob ihr Schock und Schmerz auch der seine sein könnten.

„Mein Baby.“

„Wirf es weg, wenn es tot ist!“ schrie er.

„Vorwärts!“

„Lass es mich begraben“, flehte Mutter schluchzend.

„Wirf es weg!“ Er schrie erneut und hob seine Peitsche. „Wirf es weg!“

Mutter drückte Marias Körper an ihre Brust, während wir dastanden und ihn anstarrten.

Ihr Gesicht war von einer Qual erfasst, wie ich sie noch nie gesehen hatte. Vater griff nach Maria, um sie, wie ich vermute, niederzulegen, aber Mutter presste sie noch fester an sich. Dann ging sie zu der hohen Steinmauer, die die Strasse von der Stadt abtrennte, und hob Maria empor, um sie auf der Mauerkrone niederzulegen wie auf einem Altar vor dem Allmächtigen.

In jener Nacht weinte Mutter sich in den Schlaf. Und jedes Mal, wenn ich selbst meine Augen schloss, sah ich sie, wie sie dem Himmel Maria wie ein Opfer darbot. Das Bild ihres leblosen Körpers, der auf der Mauer lag wie eine Gabe in einem heidnischen Ritual, verfolgte mich sogar bis in meine Träume und alle folgenden Ta-

ge hindurch. Immer wenn ich an meine kleine Schwester dachte, wie sie da in der brennenden Sonne lag, während die Bussarde kreisten und darauf warteten, dass wir weiterzogen, überkam mich das Schluchzen, und ich konnte meine Gefühle nicht mehr beherrschen.

Kurz nach den in diesem Kapitel beschriebenen Ereignissen, ist die vier Jahre alte Schwester meiner Mutter, Nastasia, in ihren Armen gestorben. Als ihre Eltern realisiert haben, dass sie alle ihre Kinder verlieren würden, haben sie die Flucht beschlossen. Sie gingen zurück in das Dorf, wo Nastasia gestorben ist. Aber ihre Geldmittel waren schon aufgebraucht. Meine Grossmutter hat sich entschieden betteln zu gehen, um ihre Kinder zu retten. Da meine Mutter ihre eigene Mutter so sehr liebte, ist sie immer mit ihr gegangen. Kapitel 22 (Bitte auf S. 22 weiterlesen).

Das sind die Ohrfeigen, an die wir uns ein Leben lang erinnern werden, auch wenn so viele Überlebende das Vergessen vorgezogen haben... oder zumindestes vorgezogen haben, ihre Erinnerungen tief im Inneren zu begraben und sich weigerten diese wiederzubeleben. Mir wurde gesagt, dass ich durch die Erfassung der Erinnerungen meiner Mutter, einen schriftlichen Beleg geschaffen habe der zeigt wie die pontischen Griechen versteckt in den Gebirgen entlang des Schwarzen Meers in der ersten Hälfte des zwanzigsten Jahrhunderts gelebt haben, wie die Assyrer in den ländlichen Gebieten im Süden der Türkei sich aufhielten, und wie die Armenier als Städter in Diyarbakir gewohnt haben. Und, natürlich, ist es eine Aufzeichnung des langen Todesmarsches ins Exil, auf dem sie alle und alles was sie jemals geliebt, Mutter, Vater, Familie, Heimat, Land und schließlich auch

ihren Namen, verloren haben. Hunderttausende andere Griechen, Assyrer und Armenier würden diese Erfahrungen teilen. Mehr als drei Millionen osmanische Griechen, Assyrer und Armenier haben ihr Leben zwischen 1914 und 1923 verloren.

Heutzutage wird die Geschichte zu oft von Menschen erfasst, die eine politische Ziele haben und eine Vorgehensweise nach dem Prinzip "the winner takes it all" verfolgen. Als ob die Medien und Historiker dort ansetzen möchten, wo damals die Täter des Genozids aufgehört haben. Sie unterstützen eine bestimmte Sicht der Dinge, und setzen die Politik der Menschenverachtung, der Dämonisierung, und Zerstörung fort, indem sie die geschichtlichen Fakten verdrehen. Dies wird nicht nur durch die türkische Regierung getan, sondern auch durch solche die eine eben eigene politische Ziele verfolgen.

Michael Parenti, Autor von „To Kill a Nation“, behauptet: „Ihre Aufgabe ist nicht zu informieren, sondern zu desinformieren, nicht den demokratischen Diskurs fördern, sondern diesen abzuschwächen“. Für das Verdrehen der Geschichte mit dem Ziel der Desinformation, kann ich ein persönliches Beispiel eines Artikels über mich und meine Mutter erwähnen, dass nach der Veröffentlichung von „Nicht einmal meinen Namen“ publiziert wurde. In der Frühausgabe lautete noch der Titel zum Artikel über eine Veranstaltung der pontischen Gemeinde von

Astoria (New York): „*Griechische Verbante aus der Türkei erzählen von der verlorenen Heimat*“. Obwohl der Titel ja richtig ist, war dieser offenbar zu eindeutig für jemanden in der Zeitung oder vielleicht für ihre Anzeigekunden oder gewissen politischen Verbündeten. In der Nachmittagsausgabe, wurde die Überschrift geändert. Jetzt war zu lesen: „*Ein paar Worte auf Griechisch, sprechen von der verlorenen Heimat*“ Da weder ich, noch meine Mutter Griechisch sprechen, war die zweite Überschrift weit davon entfernt richtig zu sein, aber erfüllte ihren Dienst, nämlich die Geschichte zu verdunkeln.

Im Artikel selbst, ist eine noch abscheulichere Überarbeitung vorgenommen worden, die sowohl in der Früh- als auch in der Nachmittagsausgabe publiziert worden ist. Mir wurde versichert, dass diese Änderung nicht im Originaltext stand. Im Artikel hiess es: *“Die pontischen Griechen haben in der Türkei über drei Jahrtausende lang gelebt. Während des griechisch-türkischen Krieges von 1919 bis 1923, als die griechische Streitkräfte die Küste zu erobern versuchten, haben die Türken die pontische Gemeinde, zusammen mit den Armeniern und Assyrern, abgeschoben.“*

Eine solche Formulierung versucht die Schuld an dem Massaker an der einheimischen christlichen Bevölkerung, das bekanntlich von der Türkei verübt worden ist, auf Griechen zu schieben. Als ob die pontischen Griechen, die Armenier und Assyrer ausgewiesen worden sind, weil angeblich die griechischen Streitkräfte die kleinasiatische Küste zu erobern versuchten. Diese eklatante Revision der Geschichte stützt sich auf die Unkenntnis der Öffentlichkeit. Sie setzt voraus, dass sie nicht weiss, dass

Griechenland nicht etwa die Invasion der Küstenlinie anstrebte, sondern dort Truppen infolge des Friedensvertrags von **Sèvres**, stationierte Mit Ausnahme des Dorfes meiner Mutter und einigen anderen Bergdörfern, begann das Töten und nicht etwa das Sterben, der Griechen, Armenier und Assyrer im Jahr 1915, also vier Jahre bevor Griechenland Truppen in Kleinasien stationierte. Eigentlich, begann es im Jahr 1913 gegen die Griechen von Thrakien, und als die Griechen entlang der ägäischen Küste Kleasiens vor und dann wieder während des Ersten Weltkriegs angegriffen wurden.

Die Regierung der Jungtürken hat drei Mittel eingesetzt, um ihr Ziel zu erreichen. Zuerst wurde die griechische Bevölkerung als ungläubig bezeichnet, mit dem Ziel sie in den Augen der türkischen Bevölkerung zu verachten. Dann, wie auch der US-Generalkonsul in Smyrna, George Horton, berichtete, dämonisierte man die griechische Bevölkerung mit falsifizierten Bildern, auf denen Griechen gezeigt wurden, die angeblich türkische Frauen töteten und ihre ungeborene Babys aus dem Bauch rausrissen. Die Plakate wurden in Schulen und Moscheen platziert um Wutgefühle und das Zerstören der griechischen Bevölkerung entlang der Küste in der türkischen Öffentlichkeit zu provozieren. Der neue Slogan lautete „Die Türkei gehört den Türken“.

In einer „Reichskristallnacht“ vierundzwanzig Jahre vor der heute bekannten in Nazi-Deutschland wurden die griechischen Unternehmen boykottiert, um sie finanziell zu ruinieren. Türken begingen Morde an tausenden griechischen Bürgern des osmanischen Reichs. Viele weitere wurden in Arbeitslager, ins Innere Anatoliens geschickt. Von vielen fehlte bald jede Spur.

Obwohl die New York Times zum Zeitpunkt des Genozids und der Vertreibung über das Geschehene sehr genau berichtete, weist die gleiche Zeitung heutzutage Symptome eines erschreckenden Gedächtnisschwunds über ihr eigenes Archiv auf. Auch die US-Regierung hat sich konstant geweigert, den Völkermord an den Armeniern als solchen zu bezeichnen.

Durch die Verleugnung bewahrt der Genozid seine Aktualität, es ist eine offene Wunde für die Überlebenden und ihrer Nachkommen geblieben. Doch während der Völkermord an den Armeniern geleugnet wird, wird der Völkermord an den Griechen und Assyrer nur selten erwähnt. Auffallend ist, dass sie sogar in den armenischen Resolutionen fehlen. Das Ausbleiben der Berücksichtigung dieser Opfer von den Armeniern ist eine andere Form der Verleugnung.

Aber auch wenn die Verleugnung schmerzhaft ist, zumindest entfacht sie die Debatte. Das Schweigen auf der anderen Seite, zweifelt daran, dass die Opfer jemals existiert haben. Es ist, als ob selbst die Erinnerungen an die drei Millionen Griechen und Assyrer zusammen mit den drei und vier Jahrtausende Geschichte in Kleinasien ausgelöscht wurden. Schweigen ist somit der letzte Mörder. Es ist das Schweigen, das sicherstellt, dass der Genozid abgeschlossen ist. Bis mein Buch, "Nicht einmal mein Name" veröffentlicht wurde, ist der Völkermord an den Pontischen Griechen und Assyrer nie ausserhalb ihrer Gemeinden erwähnt worden. Deswegen können Erinnerungen so wichtig sein. Erinnerungen verfügen über die Macht den Geist und das Herz zu berühren.

Während Historiker oft individuelle Schicksale opfern, um das grosse Bild im Vorder-

grund zu stellen, helfen uns Biografien, die Geschichte aus einer intimeren Seite, aus einer persönlicheren Sicht, zu verstehen. Eine Biografie ist das Fenster, durch das wir die Geschichte von denen, die sie erlebt haben, sehen können. Ich schrieb einmal, dass Erinnerungen die Seele der Geschichte sind. Aber vielleicht noch genauer, Biografie ist die Seele der Geschichte, weil Erinnerungen in einer Biografie erfasst werden. Überlebende solcher historischen Ereignisse können uns auch einen Einblick ermöglichen, in das was sie fühlten, träumten und auf was sie hofften, und wie sie ihr zerstörtes Leben wieder in den Griff bekommen haben. Ohne ihre Erinnerungen, würden wir vollkommen von der Gnade der Fälscher unserer eigenen Geschichte abhängig sein. Die Biografie, gibt den Millionen von oft gesichtslosen und namenlosen Opfern des Genozids, ein Gesicht und einen Namen.

Aber nicht vergessen, bedeutet nicht, mit Hass geschürt zu sein. Hass zerstört, alles was gut und rein in der Vergangenheit war und immer noch in der Gegenwart ist. Die Erinnerung ist einfach ein Weg, sich etwas zu eigen machen, und kann dazu beitragen, dass die Welt versteht, wie aussergewöhnlich ein gewöhnliches Leben sein kann. Diese unscheinbaren, alltäglichen Historiker, die die Gabe zur Bewahrung der Vergangenheit durch Erinnerungen haben, helfen uns, uns selbst tiefergründiger kennenzulernen. Biografien haben die Macht eine bestimmte Zeit und Ort und diejenige Personen die darin lebten, zu erhalten. Biografien haben die Macht sie für immer in unseren Herzen und Köpfen lebendig zu erhalten. **Ich bin dankbar, dass meine Mutter, mein unscheinbarer Historiker, sich daran erinnert hat, so dass die Welt nie vergessen wird.**

ΠΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

του Γιώργου Νικολαΐδη

Η ορθόδοξη πίστη είναι βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα των Ελλήνων του Πόντου. Αποτελούσε στοιχείο που σφυριλάτησε την ελληνικότητα των Ποντίων στο πέρασμα απο τους Αρχαίους στους Βυζαντινούς και αργότερα στους Οθωμανικούς χρόνους. Ήταν ένα, συχνά το σημαντικότερο, στοιχείο αυτοπροσδιορι-

σμού και διαφοροποίησης από τους υπόλοιπους λαούς της Ανατολής. Ας μνησμονούμε το γεγονός πως ειδικά για την μεγάλη ομάδα των Τουρκόφωνων Ποντίων του Δυτικού Πόντου η ορθόδοξη πίστη αποτελούσε την απόδειξη της Ελληνικότητας τους, που στα χρόνια του Ποντιακού Αντάρτικου τους οδήγησε στην εξέργηση, στα χρόνια της γενοκτονίας στο θάνατο και σε αυτά του ξεριζωμού στην φυγή απο την πατρίδα. Τι παράδοξο

αλήθεια, σε αντίθεση με τους Τουρκόφωνους, αλλά ορθόδοξους Πόντιους, οι χιλιάδες εξισλαμισμένοι Ποντίοφωνοι δέν εξαναγκάστηκαν σε φυγή απο τον Πόντο. Θα μείνουν για πάντα στην πατρώα γή, τελευταίοι μάρτυρες ενός πολιτισμού πολλών αιώνων.

Οι Ποντιακής καταγωγής Έλληνες, διάσπαρτοι σε όλο τον κόσμο δεν αποτελούν ομογενή κοινωνική ομάδα. Είναι όμως πολύ ενδιαφέρον το γεγονός πως η με-

γάλη πλειοψηφία των Ποντίων ανεξάρτητα απο τις κοινωνικές, οικονομικές, ή πολιτικές τις καταβολές θεωρεί την ορθόδοξη πίστη ως βασικό χαρακτηριστικό της γνώρισμα, ίσως περισσότερο ιστορικό και πολιτι-

στικό, παρά απαραίτητα θρησκευτικό. Προφανώς τα βιώματα τώσων γενιών στον ιστορικό Πόντο έχουν αφήσει ανεξήγητα τα σημάδια τους στην ψυχή των απανταχού Ποντίων. Δεν μπορεί αλλιώς να εξηγηθεί το προ-

σκήνημα χιλιάδων Ποντίων στην Παναγία Σουμελά, ανάμεσα τους και πολλών που δεν εκκλησιάζονται τακτικά. Ποιά είναι όμως η ιστορία της; Αν την γνωρίσουμε τότε ίσως να μπορέσουμε να καταλάβουμε γιατί

ασκεί αυτήν την ιδιαίτερη έλξη σε εμάς τους Πόντιους.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ *

Η ιερά μονή της υπεραγίας Θεοτόκου Σουμελά, βρίσκεται στην επαρχία της Ματσούκας, σαράντα χιλιόμετρα απο την Τραπεζούντα σε ύψος 1'150 μ. σε ένα μαγευτικό τοπίο στο όρος Μελά. Αυτός ήταν άλλωστε και ο λόγος που η Μονή ονομάστηκε Σουμελά . Ιδρύθηκε το έτος **386 μ.Χ.** απο τους Αθηναίους μοναχούς **Βαρνάβα** και τον ανηψιό του **Σοφρώνιο**. Η παράδοση αναφέρει πως η Παναγία τους αποκαλύφθηκε στον ύπνο και τους οδήγησε στο όρος Μελά, όπου και σε κάποια σπηλιά ανακάλυψαν μία απο τις τρεις εικόνες (αυτή της Παναγίας) που φιλοτέχνησε ο **Ευαγγελιστής Λουκάς**. Η εικόνα είχε μεταφερθεί αρχικά στην Αθήνα από έναν μαθητή του Ευαγγελιστή Λουκά τον Ανανία στην Αθήνα όπου είχε

κατατεθεί σε ναό με το όνομα Μεγάλη Παναγία. Από αυτόν τον ναό πέταξε σύμφωνα με την παράδοση για να καταλήξει στο σπήλαιο. Οι δύο μοναχοί αφού ανακάλυψαν την εικόνα οικοδόμησαν τον ναό **μέσα στο σπήλαιο** με την βοήθεια μοναχών της Μονής του Αγίου Ιωάννη Βαζελώνα.

Από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης η Μονή αποτέλεσε το μεγαλύτερο προσκύνημα των χριστιανών, αλλά ακόμη και των μουσουλμάνων, του Πόντου, της Καππαδοκίας, της Μικράς Ασίας και της Ρωσίας. Γνώρισε, κατά καιρούς, επιδρομές και ερημώσεις. Τον 7ο αιώνα μετά από ερήμωση της, ανασυστάθηκε και ανακαινίσθηκε απο τον **Όσιο Χριστόφορο**, που καταγόταν από την γειτονική Γαζαρή και κλήθηκε σύμφωνα με την παράδοση από την Παναγία να κατοικήσει στην Μονή.

Περίοδο μεγάλης ακμής γνώρισε η Μονή στους χρόνους των Μεγάλων Κομνηνών της Τραπεζούντας και κυρίως των αυτοκρατόρων Ιωάννη Β` (1280-1297), του γιού του Αλέξιου Β` (1297-1330), Βασιλείου Α` (1332-1340) και Αλέξιου Γ` (1349-1390). Ο **Αλέξιος Γ`** θεωρώντας πως στην Παναγία Σουμελά οφειλόταν η

σωτηρία του απο βέβαιο πνιγμό προχώρησε σε οχύρωση και καλλωπισμό της Μονής και εξέδωσε χρυσόβουλο που επικύρωσε μεταξύ άλλων δωρεές που είχαν πραγματοποιηθεί απο άλλους αυτοκράτορες, όπως και πλήρη απαλαγή από φόρους και άλλες οφειλές. Είναι πολύ ενδιαφέρον το γεγονός πως μετά την επικράτηση των Οθωμανών τα περισσότερα μοναστήρια, μαζί τους και η Σουμελά διατήρησαν τα προνόμια τους. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ο σουλτάνος **Σελίμ Α`** (1512-1520), ο οποίος, προφανώς και λόγω της καταγωγής της Ελληνίδας μητέρας του απο το χωριό Δούβερα, επικύρωσε τα προνόμια της με φερμάνι, χρηματοδότησε την κάλυψη της στέγης με χαλκό και αφιέρωσε πέντε κηροστάτες.

Η επαναλειτουργία των μεταλείων αργυρού της Χαλδίας κατά τον 17ο αιώνα και οι δωρεές τους βοήθησαν την Μονή να γνωρήσει νέα περίοδο ακμής. Όλες οι τοιχογραφίες που ακόμα σώζονται, και τα εννέα παρεκλήσια ανακατασκευάστηκαν ή διακοσμήθηκαν. Μάλιστα δείγμα της σημασίας και ευμάρειας της Μονής είναι και η έκδοση βιβλίου της ιστορίας της απο τον ιερο-

διάκονο Νεόφυτο Καυσοκαλυβίτη το 1775 στη Λειψία.

Στα τέλη του 18ου αιώνα η Παναγία Σουμελά γνώρισε νέα περίοδο ακμής. Μεταξύ 1860-64 κατασκευάστηκε το μεγαλόπρεπο τετραώροφο κτίριο, η βιβλιοθήκη και το υδραγωγείο και διαμορφώθηκε η πρόσβαση στο μοναστήρι. Η μονή ερήμωθηκε το 1923, όταν οι τελευταίοι μοναχοί την εγκατέλειψαν δίχως να τους επιτραπεί να πάρουν οτιδήποτε μαζί τους. Έγινε χώρος λαθρεμπορίου καπνού, ενώ το 1930 πυρκαγιά προκάλεσε σημαντικές καταστροφές. Οι Τούρκοι προχώρησαν σε βανδαλισμούς, κατεστρέφοντας τα δάπεδα, την στέγη και προκαλώντας ανεπανόρθωτες καταστροφές στις τοιχογραφίες. Το 1931, ως αποτέλεσμα των επαφών Βενιζέλου και Ινονού (πρωθυπουργοί Ελλάδας και Τουρκίας αντίστοιχα) μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα από τον πρώην μοναχό της, **Αμβρόσιο Σουμελιώτη** τα τρία σπουδαιότερα κειμήλια της Μονής (η εικόνα της Παναγίας, το ευαγγέλιο του Οσίου Χριστοφόρου και ο σταυρός του αυτοκράτορα Μανουήλ Κομνηνού). Τα είχαν θάψει οι τελευταίοι μοναχοί στο παρεκκλήσι της Αγίας Βαρβάρας. Το 1950 ο Πόντιος γιατρός Φίλων Κτενίδης οραματίστηκε την

ανέργεση Μονής και το 1951 έκανε πράξη την επιθυμία όλων των Ποντίων, με τη θεμελίωση της Νέας Παναγίας Σουμελά στις πλαγιές του Βέρμιου πολύ κοντά στην πόλη της Βέροιας.

* Πηγές: Σελίδα 2.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πλέον η Παναγία Σουμελά δεν απειλείται από κατακτητές και λαφυραγωγία, δυστυχώς όμως και στο Βέρμιο η Παναγία δεν έχει βρεί την ησυχία της. Η οικογενειοκρατία, αλλά και το έλλειμμα δημοκρατίας που αποτελεί γνώρισμα της Ελλάδας, χαρακτηρίζει και τη διοίκηση της Μονής. Είναι δε παράδοξο το γεγονός πως εξήντα χρόνια μετά τη θεμελίωση του ναού το μοναστήρι ακόμη δεν έχει επανδρωθεί με μοναχούς!

Μάρτιος του 2007. 13η Συνδιάσκεψη της Ποντιακής Νεολαίας Ευρώπης. Στο βήμα βρίσκεται ο γνωστός Πόντιος συγγραφέας **Κώστας Διαμαντιδής** και σε μία αποστροφή της ομιλίας του, είπε τα εξής: *“Με λένε άθεο όλοι αυτοί, αλλά εγώ κάποια στιγμή γονατιστός με δυό κεριά θ’ ανέβω στην Παναγία Σουμελά [σημ. Ξεν.: στον Πόντο]”*. Γνωστός για τις δι-

φορούμενες, συχνά και αιρετικές απόψεις του ο Διαμαντιδής. Για τους περισσότερους νεολαίους ήταν το αυθόρμητο ξέσπασμα ενός πολύ ιδιαίτερου, δύσκολου, αλλά και προικισμένου ανθρώπου. Για τους γνωρίζοντες τα πολιτικά του πιστεύω και την, το λιγότερο, αδιάφορη σχέση του με την επίσημη εκκλησία, αλλά και την ευθύτητα των λόγων του, ίσως μία ακόμη απόδειξη της ιδιαίτερης, εν μέρει ανεξήγητης έλξης που ασκεί σε όλους εμάς η Παναγία Σουμελά. Παναγία Σουμελά, τ'εμετερόν Παναΐα, ο δικός μας Παρθενώνας.

“Η Παναΐα λειτουργά και ηγούμενον κοιμάται τέρεστε ομμάτα μ’ τέρεστε πάω κι αρωθυμάτε”

PONTOS-ORTHODOXIE

von Georg Nikolaidis

Der orthodoxe Glaube kann als Hauptmerkmal der Griechen aus Pontos bezeichnet werden. Er unterstrich ihre Zugehörigkeit zum Griechentum bis in die osmanische Zeit hinein und war nach ihrer Konvertierung zum Christentum das grundsätzliche Identifikations- und Unterscheidungsmerkmal zu den meisten

restlichen Bevölkerungsgruppen Anatoliens. Wir sollten nicht aus den Augen verlieren, dass speziell für die zum Zeitpunkt des Exodus türkischsprachigen Pontier aus Westpontos, der orthodoxe Glaube den eindeutigen Beweis für ihre Zugehörigkeit zum Griechentum lieferte. Dieser Glaube führte die türkischsprachigen Pontier zur Gründung von bewaffneten Gruppen zum Schutz der Bevölke-

rung, aber auch zu ihrer endgültigen Vertreibung aus ihren historischen Geburtsstätten. Es ist bestimmt Paradox, dass im Unterschied zu der türkischsprachigen, christlichen Bevölkerung, die pontischsprachige, jedoch zum Islam konvertierte Untergruppe nicht zum Exodus gezwungen worden ist. Sie werden als letzte Zeugen einer jahrhundertlangen Kultur für immer in unserer Heimat bleiben.

Panajia Soumela

Die Helenen pontischer Herkunft, die sich mittlerweile auf der ganzen Welt befinden, können und dürfen nicht als sozial homogene Gruppe bezeichnet und betrachtet werden. Es ist jedoch sehr interessant, dass ihre grosse Mehrheit, unabhängig von ihren sozialen, finanziellen oder politischen Verhältnissen, sich mit der Orthodoxie identifiziert. Vermutlich handelt es sich eher um ein kulturelles und historisch bedingtes Zugehörigkeitsgefühl, dass nicht zwingend mit theologischen

Detail vom Fresko

erklärten Kriterien erklärt werden sollte. Man kann annehmen, dass die Erlebnisse so vieler unterschiedlicher Generationen ihre Spuren in der Seele des gesamten Volkes hinterlassen haben. Es gibt wohl keine andere plausible Erklärung für das Pilgern tausender Pontier zum Kloster Soumelá über das ganze Jahr hinweg, wenn man bedenkt, dass viele von ihnen keine praktizierenden Orthodoxen sind, die etwa mehrmals pro Jahr die Sonntagsmesse besuchen wür-

Die Kirche in Griechenland

den. Wie kann man sonst den Besuch des historischen Klosters in der heutigen Türkei von tausenden von Muslimen erklären? Welche ist überhaupt die Geschichte dieses Klosters? Kann die Wiedergabe der Geschichte die Gründe für diese spezielle Anziehungskraft liefern? **Vermutlich liegt die Antwort irgendwo an der Grenze zwischen Spiritualität, jahrhundertlanger Traditionen und dem Trauma des Exodus.**

Die Geschichte des Klosters*

Das Kloster der Mutter Gottes von Soumelá, befindet sich in der Region von Matsouka, 40km südlich von Trapezounta (Trabzon) auf einer Höhe von 1'150 m auf dem Berg Mela (was die Namensgebung des Klosters erklärt). Es wurde im Jahre **386 n.Chr.** von den Mönchen **Varnavas** und seinem Neffen **Sofronios** gegründet. Der Legende nach offenbarte sich ihnen die Mutter Gottes im Schlaf und führte sie zum Berg Mela. Dort entdeckten sie in einer Höhle eine der drei Ikonen, die der **Evangelist Lukas** gemalt hatte. Die Ikone, welche die Mutter Gottes darstellt und ursprünglich von Ananias, einem Schüler von Lukas, in eine Kirche von Athen gebracht worden war, sei der Legende nach von zwei Engeln durch die Wolken zur besagten Höhle des Berges Mela gebracht worden. Nach der Entdeckung der Ikone begannen die zwei Mönche mit Hilfe von Mönchen eines anderen historischen Klosters von Pontos (Heiliger Johannes Vazelonas) mit dem Bau des Klosters, welches regelrecht in eine **Felswand** gehauen wurde.

Seit den frühen Jahren seines Bestehens gewann das Kloster an sehr grosser Bedeutung für christliche, aber auch muslimische Pilger aus Pontos, Kappadokien, Kleinasien und Russland, musste jedoch auch unter Verwüstungen und Eroberungen leiden. **Osios Christoforos**, der aus dem umliegenden Dorf Gazari stammte, hat im 7.Jh. n.Chr. das Kloster wiederbelebt.

Während der Herrschaft der Komnenen über das Kaiserreich Trapezount und speziell unter Ioannis II. (1280-1297) und seinem Sohn Alexios I. (1297-1330), Wassilios I. (1332-1340) und Alexios II. (1349-1390) erlebte das Kloster glorreiche Zeiten. **Alexios II.** beschloss per Dekret das Fortbestehen aller Schenkungen, die von den vorherigen Kaisern vorgenommen worden waren, sowie eine vollständige Befreiung von jeglichen Steuern und anderen Abgaben. Interessant scheint die Tatsache zu sein, dass auch nach der Machtübernahme durch die Osmanen, das Kloster Soumelá seine Privilegien genoss. Charakteristisch dafür ist Sultan **Selim I.** (1512-1520), der vermutlich auch wegen der Herkunft seiner griechischen Mutter mittels

eines Firmans (Dekrets des Sultans) die Privilegien des Klosters bestätigte, das Klosterdach finanzierte sowie fünf Kerzenständer dem Kloster schenkte.

Der Wiederaufbau der Silberminen von Chaldia während des **17. Jahrhunderts** verhalf Soumelá zu einem erneuten Höhenpunkt. Alle Fresken, die noch heute erhalten sind, sowie die neun Kuppeln des Klosters wurden in dieser Zeit erstellt. Ein weiteres Zeichen für die gewonnene Bedeutung sowie des angesammelten Reichtums dieser Zeit, ist bestimmt auch die Herausgabe eines Buches über die Geschichte des Klosters durch **Neofytos Kavsokalivitis** in Leipzig (1775).

Schliesslich erlebte das Kloster Soumelá Ende des **18. Jahrhunderts** erneut einen Höhenpunkt. In der Zeitperiode von 1860 bis 1864 wurden das imposante vierstöckige Gebäude, die Wasserdeponie und die Bibliothek sowie die Weg zum Kloster errichtet. Das Ende kam **1923**, als das Kloster verweist wurde, ohne dass die Mönche irgendetwas mitnehmen konnten. Sehr bald wurde aus dem Kloster ein Ver-

steck von Tabakschmuglern. Ein Brand im Jahr 1930 richtete erheblichen Schaden an. Die Türken richteten weitere grössere Schäden an, die zur Zerstörung sämtlicher Böden und der Decke führten. Sie beschädigten auch die wertvollen Fresken erheblich. Im Jahre **1931** wurden in Folge der Annäherung zwischen den damaligen Prämieministern Inonu und Venizelos drei der wichtigsten Reliquien des Klosters nach Griechenland gebracht. Diese wurden von den letzten verbliebenen Mönchen unmittelbar vor dem Exodus in der Nähe der Kapelle von Aghia Varvara eingegraben.

Im Jahr **1951** machte es sich der bekannte Arzt pontischer Herkunft, Filon Ktenidis zum Ziel, den Bau eines neuen Klosters mit dem Namen Soumelá auf dem Berg Vermion (in der Nähe der makedonischen Stadt Veria) zu ermöglichen. Die entstandene Institution, mit einer grossen Kirche, Übernachtungs- und Verpflegungsmöglichkeiten, beherbergt die Ikone der Mutter Gottes und hat sich zum bedeutendsten Wallfahrtort mit sehr grosser Symbolik für alle Griechen pontischer Herkunft entwickelt.

* Quellen: Siehe Seite 2

EPILOG

von Georg Nikolaidis

Das Kloster in Griechenland wird nicht mehr von aussen bedroht, jedoch hat die Mutter Gottes Soumelá, auch da ihre Ruhe nicht gefunden. Die Vetternwirtschaft (auf politischer Ebene) und der Mangel an demokratischen Elementen, die Merkmale fürs gesamte Leben in Griechenland sind, scheinen leider auch die Führung dieser Institution zu charakterisieren. Bedauerlicherweise ist es auch noch zu keiner eigentlichen Gründung eines Klosters gekommen. Im Kloster leben nämlich keine Mönche!

Es war im März des Jahres 2007, im Rahmen der 13. Konvention der Pontischen Jugend in Europa, die alljährlich in Frankfurt stattfindet. In seiner Rede über den Ursprung des pontischen Dialekts meinte der bekannte Autor pontischer Herkunft **Diamantidis** (Bem.: Diamantidis schreibt alle seine Bücher im pontischen Dialekt): *“Alle bezeichnen mich als Atheist, als unkonventionell, aber ich würde gerne irgendeinmal mit zwei Kerzen in den Händen und auf den Knien den Weg nach Panagia Soumelá gehen.”* (Bem., Xen.: er

wird das historische Kloster in der heutigen Türkei gemeint haben.) Kostas Diamantidis ist in den pontischen Kreisen für seine unkonventionellen, ja sogar provokativen Äusserungen bekannt. In unseren Augen war es der spontane Ausbruch einer sehr speziellen, ja schwierigen, aber auch sehr talentierten Person. Für alle, die seine politische Gesinnung, seine eher desinteressierte Haltung gegenüber der offiziellen Kirche, aber auch seine geradlinige Natur kennen, war dies vielleicht ein weiterer Beweis für die im Übrigen unerklärliche Anziehungskraft von "Panagia Soumelá" an uns allen. Panagia Soumelá, unsere Mutter Gottes, oder etwa der kulturelle Parthenon der Griechen aus Pontos?

Η εικόνα της Παναγίας Σουμελά / Ikone der Mutter Gottes Soumela

34ο ΕΤΗΣΙΟ ΑΝΤΑΜΩΜΑΝ

Το 34. Αντάμωμαν στις **2 Μαΐου 2009** ίσως ήταν η πιο πετυχημένη εκδήλωση τα τελευταία χρόνια. Αλέξης Παρχαριδής (τραγουδι), Παναγιώτης Κογκαλιδής (κεμεντζέ), Αλέκος Θεοδοσιάδης (νταούλι) η καταπληκτική ορχήστρα «I4» στο λαϊκό πρόγραμμα. Σημείο αναφοράς η παρουσία πολλών μας φίλων απο την γειτονική Γερμανία, ειδικά απο τον αδελφοποιημένο σύλλογο **“Υψηλάντηδες” Βερολίνου** και τον χορευτικό όμιλο **“Παρχαροπούλια”**. Η χορευτική τους παρουσίαση ήταν πρωτόγνωρη για τα δεδομένα της Ελβετίας. Ευχαριστούμε ιδιαίτερα όλα τα μέλη που βοήθησαν στην άρτια οργάνωση της εκδήλωσης, συνεισφέροντας είτε με προσφορά γλυκών, είτε βοηθώντας στην κουζίνα. Με τέτοιους ανθρώπους κοντά της η Ένωση έχει μέλλον και γερές βάσεις.

Σύλλογος Ποντίων Βερολίνου “Υψηλάντηδες”

Η ΙΣΧΥΣ ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ

Για αρκετά χρόνια χρόνια δραστηριοποιόταν στην περιοχή της Ανατολικής Ελβετίας ο Σύλλογος Ποντίων Ανατολικής Ελβετίας και Πριγκηπάτου Λίχτενσταιν. Έφτασε το πλήρωμα του χρόνου για να γίνει πιά η συγχώνευση των δύο Συλλόγων μας και όλοι οι Πόντιοι να ενωθούμε κάτω απο την σκεπή της Ένωσης Ποντίων Ελβετίας. Αλλωστε εδώ και μερικά χρόνια η Ένωση

πέρα απο πολλά μέλη σε όλη την Ελβετία έχει και μέλος του Δ.Σ. που ζεί και εργάζεται στην Ανατολική Ελβετία. Ευχαριστούμε τον πρόεδρο Σταύρο Μουταφίδη και τον γραμματέα Παύλο Παυλιδη, αλλά και όλα τα μέλη του συλλόγου της Ανατολικής Ελβετίας για την προθυμία και το πνεύμα συνεργασίας που επέδειξαν. Τους ευχαριστούμε επίσης για την προσφορά των στολών του χορευτικού τους που θα κοσμούμε τα κοινά μας γραφεία. Παραμένουν παρακαταθήκη για την στιγμή που τα μας αδέρφια της Ανατολικής Ελβετίας αποφασίσουν να ξαναδημιουργήσουν χορευτικό τμήμα. Θα είμαστε αρωγός σε κάθε τους σκέψη και προσπάθεια. Για να γιορτάσουμε το γεγονός θα κάνουμε πράξη ένα παλιό όραμα και στόχο και θα συνδιοργανώσουμε μία εκδήλωση με την Κοινότητα του Herisau στις **10 Οκτωβρίου 2009** με την συμμετοχή του **Κώστα Θεοδοσιάδη** (λύρα και τραγουδι) απο την πατρίδα, του **δικού μας Αλέκου Θεοδοσιάδη** (νταούλι) και της λαϊκής ορχήστρας «I4».

ΔΙΑΦΟΡΑ

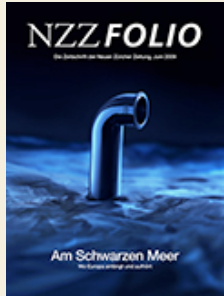
Την Κυριακή **17 Μαΐου 2009** μετά το τέλος της Θείας Λειτουργίας πραγματοποιήθηκε το μνημόσυνο για τα θύματα της Ποντιακής Γενοκτονίας στον ιερό ναό του Αγίου Δημητρίου Ζυρίχης. Ο σεβασμός στην μνήμη των νεκρών προγόνων μας, επιβάλλει την παρουσία μας σε τέτοιες εκδηλώσεις. Όσα χρόνια και αν περάσουν θα τους θυμόμαστε και θα τους τιμάμε και θα απαιτούμε την αναγνώριση της παράλογης θυσίας τους. Λαός χωρίς σεβασμό στην ιστορία του δεν έχει μέλλον.

Το Σάββατο **23 Μαΐου 2009** πραγματοποιήθηκε το 28. Φεστιβάλ της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ποντίων Ευρώπης στο Rüsselsheim της Γερμανίας. Θερμά συγα-

ρητήρια στον τοπικό Ποντιακό σύλλογο "Ξενιτέα", το Δ.Σ. και την Συντονιστική Επιτροπή Νεολαίας της Ο.Σ.Ε.Π.Ε. για την άψογη συνδιοργάνωση της εκδήλωσης.

Πρόσφατα ιδρύθηκε στη Ζυρίχη η ελληνική θεατρική ομάδα **Prova.zh**. Το Σάββατο **15 Ιουνίου 2009** παρουσίασε τα έργα του Ευδόκιμου Τσολακίδη "Τίποτα" και "Αθήνα-Μόσχα" σε σκηνοθεσία Άννα Τσίχλη Boissonnas στο Πνευματικό κέντρο του Αγίου Δημητρίου Ζυρίχης με πολύ μεγάλη επιτυχία. Η Ένωση Ποντίων Ελβετίας θα είναι αρωγός κάθε αξιόλογης πολιτιστικής προσπάθειας απ'όπου και άν προέρχεται.

Το έγκριτο ελβετικό περιοδικό **NZZ Folio** δημοσίευσε στο τευχός Ιουνίου ένα ενδιαφέρον άρθρο της δημοσιογράφου **Αμαλίας Van Gent** για την Τραπεζούντα, αλλά για **πρώτη ίσως φορά στην Ελβετία**, με αναφορά και στην Ποντιακή Γενοκτονία. Η Ένωση έστειλε συγχαρητήρια επιστολή για την πρωτοβουλία της και απέστειλε όλο το άρθρο στα μέλη της.

Ευχαριστούμε τον κ. **Ιωάννη Δελόγλου**, δημοσιογράφο απο το Leonberg (Γερμανία) για το αφιέρωμα στην Ένωση και τον "Ξενιτέα" που για ποσοστή φορά κάνει μέσα απο τις σελίδες διαφόρων εφημερίδων.

Θερμά συγχαρητήρια στην Ομοσπονδία Ποντιακών Συλλόγων Αυστραλίας και προσωπικά στον πρόεδρο **Χάρη Ταυλαρίδη** για την αναγνώριση της Γενοκτονίας από το κοινοβούλιο της Νότιας Αυστραλίας.

34. JAHRESFEST

Das Jahresfest vom **2. Mai 2009** war vermutlich das erfolgreichste der letzten Jahren. Mitgewirkt haben Alexis Parcharidis (Gesang), Panagiotis Kongalidis (Pontische Lyra), Alekos Theodosiadis (Ntaoul) und die hervorragende Gruppe "I4". Erwähnenswert war die starke Präsenz vieler Pontier aus dem benachbarten Deutschland, insbesondere des verbrüdereten Pontischen Vereins von Berlin, und der Tanzgruppe "Parcharopoulia". Ihr einmaliger Tanzauftritt hat für Furore gesorgt. Wir bedanken uns insbesondere an diverse Mitglieder für Ihre wertvolle Unterstützung.

Χορευτικός Όμιλος "Παρχαροπούλια"

GEMEINSAM SIND WIR STÄRKER

In der Ostschweiz war in den letzten 15 Jahren ein zweiter Verein der Griechen aus Pontos aktiv. Die Mitglieder des Griechischen Vereins Pontion Ostschweiz und Fürstentum Liechtenstein haben ihre Eingliederung in die Vereinigung der Griechen aus Pontos in der Schweiz beschlossen. Diese wurde bereits an der letzten GV unserer Vereinigung einstimmig genehmigt. Seit einigen Jahren ist die Ostschweiz mit Kostas Palangas in unserem Vorstand vertreten. Wir bedanken uns beim Präsidenten Stavros Moutafidis, beim Sekretär Pavlos Pavlidis und allen Mitgliedern des Ostschweizer Vereins für das entgegengebrachte

chte Vertrauen. Die Trachten seiner Tanzgruppe befinden sich ab sofort in den Räumlichkeiten unserer gemeinsamen Vereinigung in Zürich. Selbstverständlich stehen diese, wie auch alle unsere Trachten, zur Verfügung, falls sich unsere Mitglieder aus der Ostschweiz für eine Wiederbelebung ihrer Tanzgruppe entscheiden sollten. Um die Eingliederung zu feiern, wird die Vereinigung am **10. Oktober 2009** gemeinsam mit der Griechischen Gemeinde Herisau ein Fest in Herisau organisieren. Für die musikalische Unterhaltung werden **Kostas Theodosiadis** aus Griechenland (Lyra-Gesang), **Alekos Theodosiadis** (Ntoul) und die Gruppe **"I4"** (Ludwigshafen), derer letzter Auftritt uns allen sehr gefallen hat, sorgen.

DIVERSES

Am Sonntag, den **17. Mai 2009**, hat in der Kirche des Heiligen Dimitrios nach der ordentlichen Messe der Gedenkgottesdienst für die Opfer des Pontischen Genozids stattgefunden.

Am Samstag, den **23. Mai 2009** hat das 28. Festival der Pontischen Tänze in Rüsselsheim, Deutschland, stattgefunden. Wir gratulieren den örtlichen Pontischen Verein "Xeniteas", den Vorstand des Verbandes und des Jugendverbandes der Griechen aus Pontos in Europa für die sehr gelungene Veranstaltung.

Die kürzlich gegründete griechische Theatergruppe **Prova.zh** hat ihren ersten Auftritt am 15. Juni in Zürich veranstaltet. Die Vereinigung gratuliert die Theatergruppe für ihr gelungenes Debüt.

Frau **Amalia van Gent** ist in der letzten Ausgabe vom NZZ Folio, einen sehr interessanter Artikel über Trapezounta (Trabzon) und deren Geschichte gelungen. Es war Zeit, dass jemand aus der schweizerischen Presse auch über die Vertreibungen unserer Vorfahren berichtet. Die Vereinigung hat sich bei Fr. van Gent über ihren Beitrag schriftlich bedankt und den Artikel an alle Mitglieder verschickt.

Wir bedanken uns beim Journalisten **Ioannis Deloglou** aus Deutschland der zum wiederholten Mal über unsere Vereinigung & "Xeniteas" in diversen Zeitungen berichtet hat.

**Ένωση Ποντίων
ΕΛΒΕΤΙΑΣ**

Ζυρίχη:
Γράφει ο Γιώργος Δελόγλου

«Ημεν Νοεμβριος του 1975 στην Ζυριχη όταν ο κορυφαίος Ποντιατικός Φωδωδαρος Μουσικός έγραψε με τεσσάρη μέλησ την «Σοφία Ποντιακού Ααλιόγλου». «Οι εφταίησ σολμίσων» τετέτερον» επις κώ ενών. «Ημεν ο θωμάλας άδωνς άνωθε» η ρεατισμόσ στο έρωσ: «μύ ενόςσ σπάλόνου που άπόσσο στο 24 χρόνοσ άρροπτορτιστίων έσκαλολάσ» «ο όνωσ ποστίσ» σπλη τρωφή στο Ελίη» «οριόμωκ της Είβησ» 24 χρόνοσ μετά το μένω»

Io. Bibeo ένωσς ενσ άπομω άπόμ άυτή τη φώρσ στην ημερομηνία ενώρρωσ.

Wir gratulieren dem Verband der Griechen aus Pontos in **Australien** für das Erreichen der Anerkennung des Pontischen Genozids vom Parlament Süd Australiens.

KOINΩNIKA

Το εκλεκτό μας μέλος **Χάρης Μαραντίδης** νυμφεύτηκε την εκλεκτή της καρδιάς του Eveline. *Βίον ανθόσπαρτον.*

Ο αντιπρόεδρος **Γρηγόρης Γρηγοριάδης** και το μέλος του Δ.Σ. **Αλεξία Τριανταφυλίδη** έγιναν ευτυχείς γονείς της Παναγιώτας. Θερμές ευχές και στην οικογένεια **Τσιμπουκάκη-Μουταφίδη** για την γέννηση του δεύτερου παιδιού τους. Χαρά για τους γονείς, ευτυχία και για την Ένωση και τους μελλοντικούς χορευτές της.

THRAKI GmbH

HELLAS SHOP
Griechische Spezialitäten
www.thraki.ch
Email: food@feta.ch

RESTAURANT «ZUM GRIECH»

Schweizer Qualität mit griechischer Fantasie!

Familie Kapetanidis

Zürichstrasse 105 • 8123 Ebmatingen
Telefon 044 980 03 33 • Telefax 044 980 33 44
www.zumgriechen.ch • info@zumgriechen.ch

Öffnungszeiten: Mo–Fr 09.00–14.00 Uhr und 17.00–24.00 Uhr
Sa 16.00–24.00 / Sonntag auf Anfrage

GRIECHISCH, MEDITERRANE & FISCHSPEZIALITÄTEN

POSEIDON

AATHALSTRASSE 5
8610 USTER

TEL. 044 941 50 11
FAX 044 941 48 38

DIE ESSKULTUR DER GOETTER

PAPARIS
TRANSPORTE GMBH

www.paparis.com info@paparis.com Tel. 043 268 04 44/45

MO. - FR. 11.00 - 14.00
17.00 - 24.00
SAMSTAG 17.00 - 24.00
SONNTAG GESCHLOSSEN

ZÜRICH

Venakis
Automobile
GmbH

Grossächerstrasse 27 8104 Weiningen
ZH
Tel. 043 536 84 09 Fax 043 539 84 07

andreas.venakis@venakis-automobile.ch

willi knöpfel

Elektro-Installationen und -Planungs AG
Saum 2194 9100 Herisau

Telefon +41 71 352 42 48 Mobile +41 79 696 17 48
Telefax +41 71 351 42 69 E-Mail willi.knoepfel@bluewin.ch

RESTAURANT RHODOS
Griechische Spezialitäten & Party Service

Restaurant Rhodos
Wülfingerstrasse 134
8408 Winterthur
Tel: 052 / 222 17 82
info@restaurant-rhodos.ch

Restaurant Tempel
Gutbürgerliche Küche
und griechische Spezialitäten

Familie Mpeinoglou
Buchenstrasse 13 9100 Herisau
Tel. 071 351 17 72 Fax 071 351 17 78

Sonntag
Ruhetag

Die Mobiliar
Versicherungen & Vorsorge

KOSTAS KALPAXIDIS

bellini
Menschen. Netze. Chancen

Tel. +41(0)58 059 59 59, www.bellini.ch

**Mittelmeer-
Spezialitäten**

LABIS

2x in Zürich

Labis 1 Brunngasse 6 8001 Zürich Tel. 044 291 41 13 Fax 044 252 78 34	Labis 5 Herdurmstr. 126 8002 Zürich Tel. 044 440 48 90 Fax 044 440 65 51
---	--

www.laebis.ch

P.P EXPRESS
P.P EXPR.
TRANSP.
IMP/EXP

TRANSPORT
IMPORT/EXPORT

DEZ-ERNÄHRUNGS-ZENTRUM
BERATUNG
ORJIN SCHMERZ MITTEL
VERKAUF
PAVLIDIS PAVLOS
SCHWELLBRUNNERSTR.55
9100 HERISAU

NAT : 078/ 691 36 93
VETR : 078/ 776 24 52

ΜΥTHΟΣ

Η Ένωση Ποντίων Ελβετίας ευχαριστεί επίσης την ευπατριδή ιατρό κ. Σουμέλα Τερζάνη για την ευγενική χορηγία του ποσού των CHF 1'000, κάποιον ανώνυμο Έλληνα επιχειρηματία για την δική του προσφορά και όλα της τα μέλη για την έγκαιρη πληρωμή της συνδρομής τους. Με την βοήθεια και την συμμετοχή όλων μας κάθε στόχος μπορεί να γίνει πραγματικότητα. **Η Ρωμανία κι' αν 'πέρασεν ανθεί και φέρει κι 'αλλο.**

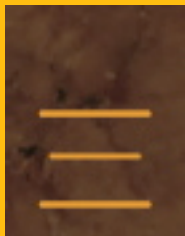
*Την πατρίδα μ' έχασα
Έκλαψα και πόνεσα
Λύουμαι κι' αροθυμώ, όι - όι
Ν' ανασπάλω κι' εμπορώ*

*Τα ταφία μ' έχασα
Ντ' έθαψα κι' ενέσπαλα
Τ' εμετέρτζ αναστορώ, όι - όι
Και 'ς σο ψυόπο μ' κουβαλώ*

*Εκκλησίας έρημα,
Μοναστήρεα ακάντηλα
Πόρτας και παράθυρα, όι - όι
Επέμναν ακράνοιχτα*

*Μίαν κι' άλλο 'ς σην ζωήν μ'
Σο πεγάδι μ' σην αυλήν μ'
Νερόπον ας έπινα, όι - όι
Και τ' όμματα μ' έπλυνα*

στίχοι: Χρ. Αντωνιάδης

Τεύχος 3 · Σταυρίτες 2009
Ausgabe Nr. 3 · September 2009